N:R 19 (1062) TORSDAGEN DEN 9 MAJ 1907 20:DE ÅRG.

IDUN
ILLUSTRERAD TIDNING FÖR KVINNAN OCH HEMMET
GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

GABRIELE REUTER

HVARJE TIDSSKEDE alstrar i alla kulturländer diktartyper, som genom sina idéers djärfhet, karaktärens egenart och känslans rika, starka skiftningar uppkalla partierna till kamp kring deras verk. En sådan diktartyp är den kvinna, som gjorts till föremål för nedanstående litterära analys. Gabriele Reuter är personlighetskrafvets ifriga anhängare, detta personlighetskraf, som skeft fattadt och skeft genomfördt, utmynnar i den kallaste egoism, men som, då det i likhet med den tyska diktarinnans hvilar på ett allvarligt åskådningssätt, leder ut mot den själsharmoni, utan hvilken människoindividualiteten ej kan finnas till. Som prof på hennes diktning med dess djupa mollton och bitande ironi meddela vi jämväl en af hennes skisser i öfversättning.

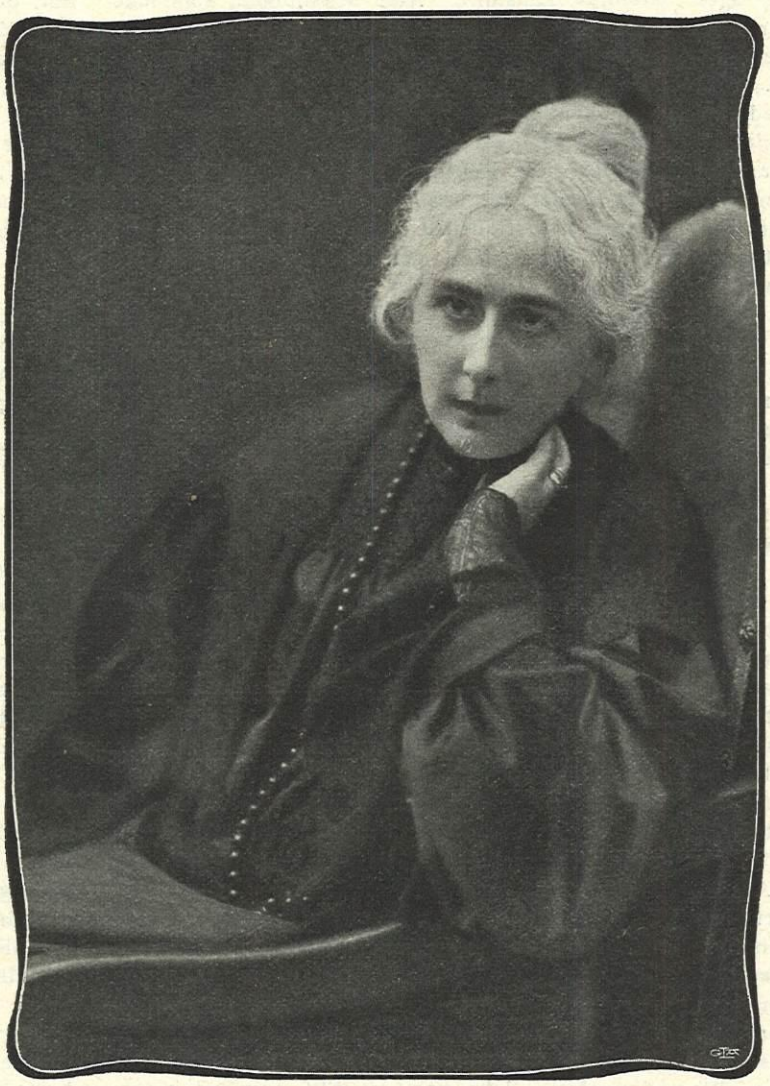

TYSKLAND HAR djupa, täta skogar, där romantiken lustvandrar, breda fyllda linneskåp, kring hvilka kvinnlig husflit sysslar, och gedigna gamla länstolar, där patriarkandan sitter vid styret. Är det underligt, om tidsrörelserna sakta farten vid gränsen till detta land, och dock — det finnes uthuggningar med vida utsikter i de täta skogarna, kvinnoblickar, som söka ett rikare innehåll än linneskåpens, och allt flere män resa sig ur patriarkstolarna för att bjuda det nya plats.

Från åttiotalets kvinnorörelse med dess starka berättigande och många missgrepp har vår tid hunnit taga afstånd. Likaberättigandet man och kvinna emellan är fait accompli. Yrkeskvinnan och studiekvinnan vandra sin bana fram utan att verka fenomen, och den förlöjligade och löjeväckande typen af emanciperadt fruntimmer är ett utdöende begrepp.

Men tidens kraf vändas ständigt mot nya mål och vår tids är personlighetskrafvet. Icke den allmänna rösträtten, utan den enskilda, hvar och ens rätt att föra sitt innersta väsens talan, lyda dess bud och lefva dess eget lif — en stolt appell. Liksom alla rörelser födda ur tiden och framburna af tankens suveräner har den dragit fram likt en berusande smitta och vunnit anhängare — äfven där den inga sökt. Ty denna appell gäller mer än någon annan ej de många, endast de få. En samvetsgrann beräkning af detta fåtal skulle förvisso ännu ytterligare minska minoriteten. För att våga följa personlighetskrafvet måste man först och främst vara en personlighet, ett drygt och problematiskt villkor.

Bland dessa få framstår fri och harmonisk, i ramen af en stark och betydande begåfning, Gabriele Reuters bild. Hon är ett nytt bevis på iakttagelsen, att talang genom släktled likt en växande flod bryter sig väg för att till sist kulminera i en verkligt stor kraft. Är det drömmarnas sådd, det otillfredsställda begäret efter fulländning, som vållar denna begåfningens evolution? Att den förefinnes är visst. Det har ofta kluttrats mer eller mindre i den store målarens familj, den store skaldens förfäder ha ofta skrifvit mer eller mindre dålig vers. Så gjorde sig också i Gabriele Reuters familj lusten att dikta tidigt gällande. Hennes mormor roade sig ännu vid sjuttio års ålder med att öfversätta Béranger. Trots sin pommerska härkomst är Gabriele Reuter emellertid ej det ringaste släkt med Fritz Reuter. Hennes far var köpman och ägare af ett handelshus i Alexandria. Så kom den nordtyska flickans vagga att stå under söderns sol och hennes blåa ögon lärde sig tidigt att möta mörka och heta blickar. Kanske grodde något af dessa exotiska intryck inom henne till starkare känsloperception än hon under en blekare himmel och i kyligare omgifning kunnat utveckla. Tidigt måtte i alla fall snillets gåfva ha stått att läsa i hennes drag, ty då hon ej var mer än åtta dagar, yttrade om henne en af hennes mors vänner, en bildad mulattkvinna: "Det där barnet har en så allvarlig näsa, hon ser ut som om hon ville skrifva en bok."

Gabriele Reuter äger den rika skatten af ljusa barndomsminnen. Hon växte upp i ett lyckligt föräldrahem och en glad syskonkrets, de första skolåren i den lilla staden Dessau, senare på nytt i Alexandria. Hvilket inflytande dessa växlande intryck af österländsk och västerländsk kultur måste utöfva på ett vaket sinne är lätt att förstå. Det ena året nordtyskt småstadslif, det andra fritt umgänge i beduintält och harem, än lek i snö, än bad i blåa hafsböljor vid marmortrapporna till drottning Kleopatras palats, än orgelklangen i en luthersk kyrka, än de hemlighetsfulla ceremonierna i en österländsk moské. Själf yttrar hon sig härom: "Hvad dessa snabba omväxlingar bringade åt barnet har först i mognare år blifvit mig klart. Blandningen af ärbar borgerlighet med elementen af halfnakna vilda folkslag och blicken från en harmlös alldaglig skoltillvaro in i ett vidunderligt förflutet af mänsklig kultur ha väl skänkt mig intresset för de skarpa motsatserna, den underbara sammanslingringen af stort och smått, de ha väl också bibringat mig en viss ringaktning för det konventionellt gällande, och en gång längre fram kanske förmågan att bedöma min egen tillvaro alldeles utifrån, liksom från en annan världsdel. Ty emellan de olika afdelningarna i mina första barnaår låg alltid hela det vida blåa Medelhafvet, som gaf deras små sorger och fröjder skimret och värdet af ett oupphinneligt fjärran. Bland skolflickorna i Dessau var man underblomstret från ett främmande sagoland, bland de bruna paschadöttrarna den snöhvita, kyliga, nordiska mön, och alltid längtade man till den hemtrakt, där man icke var."

Då Gabriele Reuter var tretton år, flyttade familjen tillbaka till Europa, och då hon var fjorton, dog plötsligt hennes fader och därmed familjens välstånd. Hennes mor, hittills buren på armarna af sin man, stod med ens råd- och hjälplös omgifven af fem oförsörjda barn, äldst af dem Gabriele. Och nu började en allvarsam tid för den unga flickan. Hennes diktarkonst blef till geschäft. Hon skref för pengar i alla världens tidskrifter, redan då med ett

Victoria kängan "Damernas Favorit" tilltala den reflekterande Dampubliken som söker elegans och hållbarhet till moderata priser.

VICTORIA-SKODON försäljes i finare skoaffärer öfverallt och till moderata priser.

märkbart herravälde öfver formen, men utan spår af den mäktiga individualitet, som sedan blifvit henne egen. Hon skref efter egen utsago mellan sexton och tjugo år som en erfaren äldre dam, hvilken halft skämtsamt, halft moraliskt omtalar förflutna upplefvelser.

Gabriele Reuter, hvars lifsåskådning äger gemensamhetsdrag med Ellen Keys, räknar liksom denna till sitt utvecklingsskede ett moment af starkt framträdande religiositet. Det religiösa elementet är sedan flere släktled förhärskande i hennes familj. Så inverkade väl omgifvande inflytande, och dessutom, är det att undra på om denna unga flicka, tyngd af omsorger för andra, afstående sin ålders förströelser för rastlöst uppoffrande arbete, om hon sökte sitt ideal i all jordisk försakelses mest strålande förebild: Kristusgestalten. Men, som hon i en af sina senare romaner "Ellen von der Weiden" låter denna yttra: "Kristendomen synes så underligt enkel, när man är sexton eller tjugo år och tror sig mogen och vis i sin ovetenhet, men när vi gjort våra erfarenheter och ingenting vill passa in i den schablon, som vi skurit till för lifvet efter våra egna ideal — då veta vi hvarken ut eller in längre."

Läsning af moderna tänkare, Stirner, Schopenhauer och Nietzsche, bekantskap med modernt kännande människor tillförde småningom hennes sinne nya intryck och själsströmningar. Hon började plågas af en känsla af något bristfälligt i sitt författarskap, hon kände med smärta, att ett visst något felades i hennes noveller — men hvad? I sin villrådighet började hon att studera Spielhagens arbete öfver romanteknik, och med detta till mönster skref hon under stor möda en roman om kolonilifvet i Argentina, en bok, som blifvit både tryckt och läst, för öfrigt ett aktningsvärdt prof på distansstudier af sydamerikanska kulturförhållanden, men af ringa psykologiskt värde och med ytligt tecknade typer, dem författarinnan tydligen aldrig räknat till sitt inre umgänge.

Medan hon nu sträfvade med denna uppgift, rann plötsligt upp i henne en oemotståndlig lust att skrifva något bara för roskull, "som hvarken vore af poetiskt eller kulturhistoriskt värde, ja, som kanske öfver hufvud taget ej ägnade sig för tryck". Så skildrade hon en tilldragelse, som hon varit i tillfälle att iakttaga med alla detaljer, utan annan önskan än "att vara ärlig och sann".

"Fallet Hopkins" bringade Gabriele Reuter hennes första lagrar. Realismen stod då i sitt flor, hon hälsades som en ny pilgrim på den af Flaubert och Zola röjda vägen. Och från sökandets ovisshet trädde hon med ens ut i full målmedvetenhet, nu visste hon, hur och hvad hon skulle skrifva. Hon säger härom: "Jag uppgaf helt och hållet att dikta i den mening jag som svärmande ungmö uppfattat ordet. En oändlig kärlek till lifvet, sådant det gestaltar sig, grep mig, ett brännande begär att plastiskt, till dess yttersta tragiska konsekvenser framställa en bråkdel däraf. Och jag visste, det skulle endast kunna lyckas mig med ett stycke lif, hvars alla melankoliska och fördolda punkter jag kände."

Så kom den berömda romanen "Aus guter Familie" till stånd, som i upplaga på upplaga gått ut öfver hela den civiliserade världen. Gabriele Reuter skref denna bok till inre frigörelse, utan tendenssyfte; den hänsynslösa och djupgående sannhet hvarmed den skrifvits gör den dock till en tendensbok af fruktansvärdt allvar. Hvilken förtviflan ligger ej i klangen af detta nödskri, den väluppfostrade unga flickans obeaktade bön om hjälp ur det korrekta, som med tusende hårda maskor af fördomar slår henne i band, och ur föräldrakärlekens oförstående myndighet, som förgriper sig på hennes natur. Agathe Heidlings lif är deras, som ingenting haft — "icke ett stort verk, icke ett barn, icke en gång ett stort lidande, som renar och höjer," som i ett till det yttre oklanderligt familjelifs sköte gå under i brist på viljekraft och öfverflöd af instängdt känslolif. Åter schablonen, som icke passar in på idealet, schablonen af god familj, däri en själ tränges till döds af brist på utrymme.

Personlighetskrafvet, det individuellas oförgripliga rätt att lefva sig själft, är ett fältrop hos Gabriele Reuter såväl som hos Ellen Key. Men ljuder det hos den senare som en fanfar i dur, hos Gabriele Reuter blir det en ton i moll. Ellen Key går i sin lifstro fram som optimist. Hon ser det ideal hon tror på, men hon ser ej allt det, som faller i stycken omkring henne. Gabriele Reuter ser framför allt in i lifvet och lyssnar till det med skarp och spänd hörsel. Intet af tillvarons komplikationer undgår hennes uppmärksamhet. Motsatsernas närhet låter henne ofta se tomheten i uppfyllelsen, och hon målar lifsöden och gestalter med en psykologisk styrka, som har lika mycket af fulländad konst som blodvarm verklighet i sig. I hennes svar dallrar ännu undertonen af en fråga. "Lyckan," utbrister Ellen von der Weiden, "veta vi då hvad den är, hvar den är, när vi ha den och när vi ej ha den. Om jag blott kunde uttrycka hvilken ångest det inger mig, att vi själfva bilda en så ringa del af vårt öde." Och längre fram uttalar hon sin förtviflan öfver "detta fruktansvärda att vi kanske dö och aldrig erfara hvad vår egentliga bestämmelse var, hvad vår natur begärde, det hvarefter den skriade och hungrade och aldrig erhöll."

Vid sidan af "Aus guter Familie", "Frau Bürgerlin und ihre Söhne" samt hennes senaste bok "Liselotte von Reckling" tillhör "Ellen von der Weiden" hennes märkligare arbeten, ja, på sätt och vis kanske hennes allra märkligaste. Underbara färger har Gabriele Reuter här på sin palett. Icke som en dikt, som ett naturalster framstår Ellen von der Weidens bild för vår blick. Hon är som trädens sång, som doft ur djupa, gröna skogar, som böljor i sol och storm, som fågelkvitter och vildfågelslif. Ensam med sin fader och Harz' mäktiga natur växer hon upp som en lustig Brockenhäxa, klättrande lik en stenget bland bergen och badande i månsken utan tanke på den preussiska föreskriften om simdräkt, och så måste ödet låta henne möta doktor Fritz Erdmannsdörfer från Berlin, en förträfflighetsmänniska af genomsnittstyp, med samhällspatenterade begrepp om seder och moral, en typ, i allo tillskuren efter gifna mönster utan uppfattning eller förståelse af det utomstående i Ellens vildvuxna natur. Som nervläkare hade han haft nog att göra med miljonstadens kvinnliga patienter, i naturbarnet såg han en motsats härtill, som intog honom. Ellen åter betogs af en viss yttre käckhet i den unge läkarens sätt, men hon fann snart, att hans inre ej motsvarade hennes föreställningar. Hon hade "trott, att han älskade naturen, men han hade bara sinne för hygien. Han kunde icke känna för en trädrot som för en mor eller för ett gult litet smörblomster som för ett barn." Hans ideal var husmodern, som drar af mannens stöflar och sörjer för god mat. Från öfverlägsenhetens ståndpunkt sökte han inverka på de excentriska böjelser, som han ogillade hos sin hustru, och förfelade allt mer sitt mål. Att döda det bästa inom sig för att göra mannen lycklig öfversteg Ellen von der Weidens krafter, och så gick det som det måste. Hennes lif blef till en outredd smärtsam väntan, och en dag fick denna väntan sin upplösning; den man, som hennes inre kunde öppna sig för, kom i hennes väg, och som en af solen lösgifven vårflod vällde hennes lidelse upp för att helt och fritt ge sig åt denne hennes väsens frälserman.

Ett ögonblick af omätbar sällhetslust och så den stora ensamheten, i den gifna skilsmässan från den kränkte äkta mannen, i moderssmärta inför det sjuka, i sorg födda barnet och i det förnyade mötet med den man, som hon gifvit sitt jags hela fullhet åt. De båda, som ej kunde sänka sig till att gifva hvarandra ett mindre, där de en gång gifvit ett mer.

"Ert hem har blifvit så stilla, så allvarsamt, som om något dödt där," säger Uglandy.

"Något har ju också dödt," svarar Ellen sakta, "min ungdom."

Och så skiljas de åt, förhoppningar, oro, allt stannar bakom henne, men i fönstret ser hon sitt barn sträcka ut händerna och leka med murgrönsrankorna.

Sorgebarnet, hennes son, hennes allt.

Och hon känner ett nytt sakta klappa på ödets dörr, som hon med skälfvande tacksamhet går att öppna.

Missbruken af gifven rätt är hvad Gabriele Reuter tadlar, frihet till ännu ej bekommen hvad hon fordrar. I "Af god familj" liksom i "Fru Bürgerlin och hennes söner" är det föräldrarättens öfvergrepp hon gisslar. Fru Bürgerlin är den ur egna bojor frigjorda kvinnan, en stark natur, som går så långt i sin lifsfordran, att hon begär rätten öfver andras lif. Ett olyckligt äktenskap ligger bakom henne, i moderskapet söker hon ersättning härför, hennes båda söner skola gifva henne den lycka lifvet är skyldigt henne, de utgöra för henne konstnärens marmorblock, som hon själf skall gifva form och innehåll, och denna hennes försyndelse mot lifvets och personlighetens rätt blir hennes lifs sorgespel, en fruktlös kamp, i hvilken hon lider nederlag och bruten till kropp och själ dukar under.

August Friedrich Krause yttrar i en intressant essay öfver Gabriele Reuter, att hon i dessa tre romaner diktat den moderna kvinnans tragedi, ungmöståndets, äktenskapets och moderskapets tragedi. Det ligger väl dock något för mycket af kollektiv klassificering i detta påstående. Så personlig som Gabriele Reuters uppfattning är, fördjupar hon sig alltid i det enskilda fallet: hon lyssnar till människorna en i sänder och hon lyssnar som en förstående, till deras hjärtas hemligaste slag. Att hon ofta lyssnar inåt och hämtar stoff ur sitt eget rika väsen är gifvet. Hon säger själf: "Man må påstå hur mycket man vill att objektivitet är konstens högsta mål, för visso, jag kan beundra dess odödliga mästerverk och häpna öfver dem, men gripen blir jag blott af det diktarskap, ur hvilket en personlighet afslöjar mig något af sitt eget inres hemlighet." Ellen von der Weidens, fru Bürgerlins och Agathe Heidlings öden äro allenast sammanhängande med deras säregna personligheter i allmänna, för dem ej lämpade förhållanden.

Prenumerera oförtöfvadt på BARNGARDEROBEN alla mödrars ovärderliga skatt och hjälpreda.

Det är icke äktenskapets, utan helt enkelt Ellen von der Weidens personliga tragedi vi ha för ögonen. Gabriele Reuter, som under en föredragsturné genom Tyskland hållit föreläsning öfver äktenskapets problem, är ingen afsvuren fiende till äktenskapet. "Äktenskapet med en likasinnad man," säger hon, "är naturligtvis moderskapets och lyckans skönaste grund. Det var min åsikt vid aderton år och är det än. Jag har i mina föräldrars äktenskap sett den varmaste och innerligaste kärlek genom långa års sammanlefnad befästad och fördjupad. Men ju mångsidigare lifskampen gestaltar sig, desto sällsyntare bli de lyckliga undantagen. Därför synes det mig ofattligt, att ej människor ömsesidigt vilja tillåta hvarandra att inrätta sitt personliga lif, så som de anse det riktigast och som de kunna försvara det inför sitt eget samvete."

Att tiden mognat till erkännande af personlighetens själfansvar är Gabriele Reuter det tydligaste beviset för. Det är icke några få ytterlighetskretsar, som hylla henne, hela det bildade Tyskland bringar sin beundran och aktning åt denna kvinna, som ger ett sådant intryck af höghet med de ädla, på samma gång stränga och milda dragen, omgifna som i en silfverram af det bländande hvita håret. Och dock har Gabriele Reuter vågat välja moderskapet utan äktenskap, men man förstår att bakom detta val ligger ett samvetes djupa själfrannsakan och man vördar dess rätt.

Personlighetens suveränitet är också det tema, som i stilla skönhet lik en djup orgelton klingar oss till möte ur hennes senaste bok: "Liselotte von Reckling". Den visar oss en sökande kvinnosjäls vandring genom lifvets alla affekter ur tvång till frihet, lifvets största och fullkomligaste frihet — ensamheten. Det är en bok, som man lägger ifrån sig med känslan af en genomlefvad andaktsstund, och medvetandet att den blott kunnat skrifvas af en kvinna, som själf genom kamp kommit till klarhet och seger.

Ellen Key framhåller lyckan som plikt och äfven hos Gabriele Reuter framträder denna lifsåskådning, dock är hos henne denna fordran ofta det fria valet af lidandets lust. Ellen von der Weiden yttrar vid ett tillfälle: "Det gör mig ondt, om ni ej förstår lidandets lust. Att af innersta hjärta kunna säga: jag *vill*, icke jag *måste*, det är bara därpå det beror."

Om ej detta är en viljefrihetens illusion? Glädjen ur sorgen, styrkan ur pröfningen, äro icke äfven de produkter af vårt lyckobehof, den själfbevarelsens instinkt, som så starkt reagerar mot smärtan att vi mäkta omdana dess innebörd, och hvars tillkämpade lycka därför synes oss dyrbarare än den vi få till skänks.

Dock, om personlig uppfattning låter sig ej strida.

En faktor i Gabriele Reuters konstnärskap, som man ej får glömma att medräkna, är humorn. Den kommer glimtvis, stundom blott i några få ord, som mästerligt karaktärisera en situation eller en typ, dock grundtonen förblir allvaret, en skälfvande medkänsla, ett lidelsefullt sökande efter hjälpen mot lifvets fruktansvärda missgrepp och förirringar och allt detta under en fortgående utveckling, som kommer en att tänka på bibelordet: du skall stiga från den ena klarheten till den andra. Ty Gabriele Reuter har för visso mycket än att gifva; hon är född 1859, står alltså i skaparkraftens på samma gång friskaste och mognaste ålder. En liten själfbiografi, som hon skrifvit för "Literarischen Echo" i Berlin, slutar hon med följande ord:

"Det vore orätt att säga, att ej framgången fröjdar mig, men det gifs dock stunder, då jag från mitt konstnärskaps område, som längst blifvit mig hemland, detta land med sina dämpade dagrar, sitt nyktra själfgisslande och sina trånsjuka, stilla, bland instängda känslor och bruten viljekraft lefvande människor, längtar ut, då min själ fattas af begär efter en konst med stark och stor plastik, med högtidligt, hemlighetsfullt majestät, något likt linjerna af Egyptens monument eller som den lybiska öknens långa sandvågor hvilande under en stark himmel, efter ett diktarskap, som berusat sig i det solljus, hvari Kairos tusen fantastiska minareter bada, het och brännande som chamsin, då den drömmer under Schubras sykomorer, innan den höjer sig till vild hvirfveldans. Men framför detta, min längtans land, sträcka sig afgrunder, djupare än de klyftor, som hafvet fyller med purpurflöden — och att finna sig är människans lott, säger Michaline Kramer."

Ja, detta land är väl knappast troligt att Gabriele Reuter når, den som blickat så djupt in i skuggor berusas icke längre af solljuset, den som känt närheten af tillvarons smärta går förr som Liselotte von Reckling in i ensamhetens svala helgedom, än den hvirflar fram likt en brännande ökenvind. Dock, Gabriele Reuters eget rike är stort och fritt, än har hon icke mätt dess gränser, ej styrkan i dess dagrar, ej de instängda känslornas kraft i vunnen frihet.

Mognaden i hennes konstnärskap bär på löftet om det vardande, det ligger glädje i förbidandet däraf.

SIGRID ELMBLAD.

Kikaren.

Skiss af **Gabriele Reuter.**

(Öfvers från tyskan af *Sigrid Elmblad.)*

HAFVET LÅG stilla blek- och silfvergrått. En lätt morgondimma svepte öfver vattnet. Himlen började redan blåna och den segrande solen förvandlade dimmans mjölkfärg till matt skimrande opal. Långa, hvita skumränder flöto vid stranden. Det var tyst och stilla i luften, man hörde vågornas slag mot kajen.

Promenaden var ännu tämligen människotom. En gammal månglerska satte upp sitt stånd. I hennes närhet rörde sig en kvinna med svartlockigt hår och bronsgul hy, en af dem, som ödets nyck ibland från sydligare stränder slungar upp till de nordiska hamnstäderna. Hon åsåg liknöjdt månglerskans sysslande med uppackningen ur korgarna af Johannisbröd och apelsiner. En kolvagn rasslade förbi, följd af en trupp arbetare. Också några bodflickor, som huttrande och gäspande begåfvo sig till sina affärer, trippade förbi. Så kom en dam med ett barn vid handen.

Till vänster utbredde sig hamnen. Där döko master och skorstenspipor spöklikt upp ur töcknet. Den unga frun, som vandrade med sin lilla dotter längs kajen, iakttog, hur konturerna förtydligades, hur man småningom varsnade först de röda och hvita strecken på ångbåtshufvarne och så till sist rårna och tacklingen på segelfartygen.

En stor skonare lösgjorde sig ur fartygsmassan och lade ut långsamt och försiktigt genom smulvattnet i hamnen, tills den vunnit öppen stråt. Då drog den, som en glänsande silfversyn, stolt och lugn ut i det vida.

"Där — där far farbror Fritz!" ropade barnet och pekade gladt på de höga masterna, från hvilka seglen, snöhvita i den blånande dagern, svällde ut.

"Tyst då!" mumlade rodnande den unga frun och såg sig om, ifall någon gifvit akt på den lillas utrop. Så tog hon kikaren ur fodralet, som hon bar i en rem om halsen. Hennes fingrar darrade. Hon satte kikaren för ögonen och såg utåt. Ännu kunde hon ingenting se, hon riktade skrufvarna.

På fördäcket till skonaren rörde sig en del af manskapet, andra lutade sig mot relingen och blickade åt land. Barnet sprang otåligt omkring modern. "Jag ser ingen," ropade det, "ingen alls, o så synd! Det är alldeles för långt borta, det stygga skeppet!"

"Jag ser honom," hviskade den unga frun. "Jag har fått tag i honom. Han står åt styrbord till, som han sade oss. En matros sköter styret, han har också kikare . . . han söker oss, Käti."

Hon tog hastigt fram sin battistnäsduk och viftade, hon var säker på, att han varseblef henne, där hon stod vid yttersta randen af kajen, slank och sirlig i den silfvergråa dräkten med den lilla hatten, jungfrulig och på samma gång moderlig vid sidan af den täcka flickan, som vinkade med händerna till afsked.

Och åter satte hon kikaren för ögonen, den kära kikaren, som tillät henne att ännu en gång skarpt och tydligt se honom, hans kraftiga, vackra och eleganta gestalt . . . så elegant, som om han vore ett diplomatiskt sändebud och icke förste styrman på ett segelfartyg, hans friska, bruna ansikte med de skälmska ögonen . . . om han också toge bort kikaren från dem, så kunde hon ju icke se dem . . . men hans trogna blick bar hon inom sig.

Han höll så mycket af hennes barn . . . hur han lekte med det, hur god han var mot det. Det hade först ingifvit henne förtroende. Han var icke lik de andra, som med smicker och enträgenhet sökte vinna den unga änkans gunst. Han hade varit henne en vän och den lilla en far. Alla eftermiddagar, tedags, hade han infunnit sig i hennes lilla förmak för att prata med henne och Käti. Hvilken hjärtevärme i hans klagan att hon för framtiden lärt honom hemlängtan . . .

Än en gång älska . . . än en gång våga hoppas . . . det är ändå ljuft, när man är ung, att än en gång begynna lifvet.

Hur hans sista blick från barnets mun sökte hennes läppar . . . hur hans sista handkyss brände . . .

Tårar fördunklade glaset, hon såg intet mer.

"När jag kommer igen . . . om ett år?"

Kvinnan bredvid månglerskan närmade sig långsamt. Också hon hade med sina svarta ögon stirrat utåt hafvet, därefter på den främmande damen med kikaren, och så åter än på hafvet, än på kikaren med giriga blickar.

"Förlåt . . .", sade hon och tvang stämman till ödmjukhet, "om det ginge an," en snyftning bröt sig genom strupen, hon torkade med handen det gula, smärtförvridna ansiktet . . . "om jag kunde få se ett tag genom kikaren?" frambragte hon mödosamt och pekade barnsligt med fingret på det efterlängtade föremålet.

"För all del, gärna," biföll den unga frun med en förundrad blick på kvinnan med den

Broderade Klädningar.

Vi sälja **äkta Schweizer-broderi**, största nyhet till vår- och sommartoiletter, i hvit battist, halffärdiga från kr. 23.50 till kr. 55: 20, hela klädningen **tull- och portofritt** till bostaden.

Rekvirera profver och modeplanscher.

Schweizer & Co., Luzern F 7 (Schweiz).

Sidentygs-Export. — Kungl. Hoflev.

Lagermans flytande putspomada BON AMI.

torftiga brokiga sjalen öfver de yppiga formerna och den svarta spetstrasan öfver det vilda lockburret. Hur lidelsefullt hennes fingrar omslöto kikaren, hur de darrande läpparna uppsögo tårarna för att plötsligt öppnas till ett vällustigt soligt leende.

Hon hade fått fatt i honom, han, som suttit hos henne kväll efter kväll på sjömanskrogen, där matroserna rökte, spelade och fingo dålig kost, — han, som man dock strax kunde se var en herreman, som hon beundrade, därför att han aldrig berusade sig, som hon häpnade öfver, därför att han aldrig ställde till bråk och slagsmål och aldrig behöfde bli utkastad som de andra kunderna. Han, som hjälpte henne att styra, räkna och hushålla med en mans klokhet och ett barns trohjärtenhet, honom, som hon höll kär, som en mor, en älskarinna, med den hundiska tillgifvenheten hos en slafvinna, honom, för hvilken hon offrade sina sparpengar, för att fängsla den unga läckergommen med tjock ålsoppa och godt vin. Han, som trots den fina rocken, kunde älska så häftigt och vildt.

Hon måste stå här, dit han beställt henne till en sista afskedshälsning, och som en blind stirra på det fjärran skeppet . . . åh . . . med en lidelsefull rörelse tryckte hon kikaren mot sitt bröst och kysste den.

Med ett vemodigt leende sade damen vid hennes sida: "Vi skulle kanske låna kikaren åt flickan därborta, henne far visst också något kärt ifrån."

Andlös, blodröd hade hon kommit löpande, släpande på den tunga matkorgen, blickarna ur hennes blåa ögon irrade förtviflade öfver vattnet till det bortseglande fartyget, hon satte handen till skygd öfver ögonbrynen, pressade därpå tröstlös de båda små röda knytnäfvarna mot ansiktet och grät.

"Ville ni också gärna se er skatt?" tillropade henne den unga frun." Vänta, jag skall rikta kikarn åt er," egentligen ville hon själf kasta ännu en blick därigenom. Den blonda tjänstflickan med den slätkammade benan neg tyst och förlägen. Men med ens gaf hon till ett utrop af barnslig fröjd.

Där stod han lutad mot styrbord — så som hon sett honom för sig morgon efter morgon, då han väntat på henne i gathörnet . . . han, hvars harmlösa munterhet bedårat henne, han, som aldrig blef groft fordrande likt andra, utan som umgicks med henne mildt och vänligt likt en broder, till dess hon viljelöst bragte honom sin kropps unga blomstring som offer. O, den heta, lyckliga natten i den heta lilla takkammaren . . . O, den gode, käre . . . om ett år skulle han komma igen, skulle hon bli hans hustru. Trohjärtadt smålog hon åt den bortdragande . . . åt de förhoppningar, som gledo ifrån henne, allt längre och längre.

Kikaren vandrade fram och tillbaka mellan kvinnorna. Och mannen vid styret på skonaren blickade mot stranden på de tre gestalterna, som i endräkt stodo samman. Hur villigt de alla hörsammat hans bön . . . han smålog. De ärliga bruna ögonen fuktades af rörelse och han tryckte bort en tår ur ögonvrån. Han hade dock tyckt om dem alla tre — hvar på sitt vis. Och han vände sig om och gick till sitt arbete.

Som ett aflägset hvitt fantom, en vek drömbild försvann skeppet vid horisonten. Kvinnorna utbytte en hälsning, och då de åter möttes, kände de ej mer hvarandra.

Kikaren hade intet förrådt.

Vi fästa **våra ärade annonsörers uppmärksamhet därpå, att annonser till Idun måste vara oss tillhanda på fredag, för att kunna införas i följande veckas nummer. Från landsorten böra annonser åtföljas af likvid. Öfriga uppiysningar lämnas på begäran omgående af**
Iduns Annonskontor, Stockholm.

Två banbryterskor.

Sveriges första kvinnliga byggnadsingeniörer.

UTVECKLINGEN går raskt; det är icke stort mer än hundra år, sedan Fredrika Bremer föddes, ett half-sekel blott sedan hon skref *Herta*, och nu se vi kvinnorna på arbetsområden, om hvilka på *Hertas* tid ingen svensk kvinna kunnat drömma — vi ha kvinnliga läkare, jurister, journalister, och vi ha äfven — sedan den 30 sistlidne april — examinerade kvinnliga byggnadsingenjörer. Tillsvidare ha vi blott två, det är de unga damer, hvilkas porträtt vi i dag meddela.

ELIN JACOBSSON

ANNA SANDSTEDT

Fröken *Anna Sandstedt* är född 1885 och dotter till roteman K. Sandstedt härstädes. Hon studerade först vid Tekniska skolans kvinnliga afdelning och öfvergick sedan år 1904 till byggnadsyrkeskursen. Men då denna ej förut varit besökt af någon kvinnlig lärjunge och ej heller är afsedd för sådana, måste särskild tillåtelse sökas, hvilken äfven beviljades af skolans styrelse. Efter att ha genomgått den treåriga kursen afslutade hon i april detta år sina studier.

Fröken *Elin Jacobsson*, som äfven är stockholmska, och ett år yngre än sin kamrat, är dotter till kartografen vid Generalstabens litografiska anstalt August Jacobsson. I likhet med fröken Sandstedt började också hon sina studier vid Tekniska skolans kvinnliga afdelning. "Som denna skola omfattar många afdelningar för skilda yrken," säger hon själf, "visste jag till en början ej, hvilket jag skulle välja, men efter att ha bevistat aftonskolans byggnadsritningskurs kom hågen öfver mig att söka in som elev vid byggnadsyrkesskolan."

För inträde i densamma fordras sex månaders praktik som murare, något som de unga damerna äfven måste förvärfva sig. Därför voro de ock för några år sedan murare, iklädda arbetskläder och murade i djupet af en källarvåning vid Malmskillnadsgatan. Det skedde i största hemlighet, och arbetet föreföll dem alls ej tråkigt.

Med sin nu aflagda examen ha de två pioniärerna inom sitt fack också afgifvit ett vackert prof på energi och företagsamhet och förvärfvat ännu ett arbetsfält för kvinnan. Då de nu gå ut att nyttiggöra sina kunskaper i det praktiska lifvet, där allt fler och fler kvinnor inom skilda yrken dokumentera sig som dugande krafter, önska vi Sveriges tvänne första kvinnliga byggnadsingeniörer en väl förtjänt framgång i arbetet.

Våra bostäders inredning.

SEDAN NU det viktiga spörsmålet om våra hems inredning genom de publicerade inläggen fått en mångsidig och uppslagsgifvande belysning, förklara vi diskussionen med detta nummer afslutad.

IX.

FRÅGAN OM våra bostäders inredning har ganska mycket intresserat mig, isynnerhet sedan den gamla hemtrefliga typen för 20 à 30 år sedan började försvinna och vi i stället fingo dessa s. k. eleganta våningar, där visserligen en del förbättringar infördes, men det hela var otillfredsställande, och den större lyxen med ofta smaklösa målningar och ornament icke kunde framkalla den gamla känslan af hemtrefnad. På senare år har ju en stor förbättring inträdt, vi ha fått ljusa och glada färger och en del bekvämligheter hafva införts, men det är i det hela den gamla schablonen och därför också lämpligt att diskutera saken. Men alla dessa förbättringar äro för dyrbara och därför har också intresset för våra bostäders inredning börjat slockna hos mig. Om man skall köpa hvarje liten förbättring med ett eller tvåhundra kronors ökad hyra, är det ju endast ett fåtal, som kan få glädjen däraf, och jag måste då bedja alla mina medsystrar att icke yrka därpå, utan nöja sig med att undvara allt som underlättar vårt arbete i hemmet. Vi ha icke råd att bestå oss därmed!

De våningar och lägenheter, som äro trefliga och någorlunda rymliga, äro ju alltid för dyra för att vi småfolk med verklig glädje skola kunna bo där, och så förföljes man af det spöke, som sista tiden uppenbarat sig i form af husspekulation. Det lönar ej att försöka inrätta sig hemtrefligt i den hyrda lägenheten, ty om några månader blir hyran ökad, och när man ej kan betala högre pris, måste man ju åter flytta. Hvilken vantrefnad, missmod och osäkerhet skapar ej detta förhållande inom hufvudstaden! Och då dåliga exempel hafva en otroligt stor förmåga att smitta, har detta rent samvetslösa spekulationsraseri börjat sprida sig äfven till småstäderna. Att jag således instämmer i "fru Margots" uttalande i svaret n:r I är ju naturligt.

Det har roat mig att invänta inläggen i frågan i ett par nummer af Idun. Jag fick genast lust att rätt betydligt kasta om rummen i arkitekten Hallmans ritning. Där fanns ingen möjlighet att från köket komma ut i tamburen och ingen annan dörr från sängkammaren, än den till hvardagsrummet. Hela ekonomiafdelningen onödigt stort tilltagen och ändå plottrigt. Denna omkastning har af "fru Maj" i svaret n:r IV gjorts på ett utmärkt bra sätt. Att köket och renseriet liksom hänga ihop och ändå äro åtskilda finner jag praktiskt. Har aldrig längtat efter ett särskildt rum för diskning m. m. med dörrar att öppna. Det tager tid att springa emellan tvenne rum i stället för att ha allt så nära intill som möjligt. Däremot är en afdelning i köket, där man får ställa undan en del skräpiga saker, medan, som i vårt hem ofta göres, måltiderna intagas i köket, synnerligen efterlängtad. För min del får renseriet vara ännu mindre än på "fru Majs" ritning, d. v. s. väggen, som skiljer de båda afdelningarna ännu kortare, så att köket blir rymligare. Jag förutsätter då att det finnes särskild tvättstuga för huset, älskar icke tvättångorna i köket. Så kommer min gamla käpphäst — intet skåp framför köksfönstret, och jag ser med glädje att herr Hallman äfven flyttat detsamma åt sidan.

På arkitekten Hallmans liksom äfven på "fru Majs" ritning kan man ej från köket komma in i hvardagsrummet utan att gå igenom tamburen eller sängkammaren. Det är ett ledsamt fel, om man har brådtom. Vet ej hur det skall ändras och vill ogärna förstöra den lugna spiselvrån med en dörr. Tapetdörrar brukas ej nu, annars tror jag nästan att jag tog upp en sådan bredvid spiseln och flyttade sängkammardörren uppåt ytterväggen — allt på "fru Majs" ritning. Jag fick då också en lugnare plats för säng eller soffa i sängkammaren och hade fönstret mera fritt. Så gjorde jag mig af med den ena järnsängen och skaffade mig en ej allt för stor ottoman, eller kanske en enkel pinnsoffa med hemgjorda dynor, att själf begagna till sofplats. Min man finge väl begagna den engelska järnsängen, som alla herrar äro så förtjusta i. De obligatoriska två järnsängarna, som göra sådant väsen af sig och upptaga hela utrymmet, ha alltid retat mig där de stå bredvid hvarandra och göra sängkammaren till det otrefligaste rummet i alla moderna hem. En sängkammare bör inredas så att man, om det behöfs, med trefnad kan använda den till arbetsrum, isynnerhet när lägenheten är liten, men så som de nu möbleras finnes ingen hemtrefnad där.

De utbyggda fönstren på arkitekt Hallmans ritning saknar jag mycket på "fru Majs", men de kunna ju åstadkommas äfven på denna. Fördyrar det byggnaden och höjer hyrespriset, får jag afstå därifrån, men annars vore det härligt att ha sådana, isynnerhet i "matvrån" (bra fult ord!), som därigenom blefve rymligare. Herr Hallmans ritning till hvardagsrum är förtjusande, så ort som det är tilltaget på ritningen och med den

"GLORY" ***koncentreradt munvatten. Enligt hvarje flaska medföljande intyg, starkt bakteriedödande. Pris pr flaska kr. 1,50.***

från det öfriga rummet litet afskilda "matvrån". Jag har i flere år nödgats begagna ett vanligt rum på 5 kvm till hvardags-, samlings- och matrum. Därvid har alltid det trånga utrymmet varit till stort obehag, isynnerhet då några gäster varit hos oss, de må nu ha varit hur goda vänner som helst. När man icke har utrymme att duka ett bord annat än alldeles inpå dem, som sitta i rummet, blir det icke riktigt trefligt hvarken för den som dukar eller för gästerna. Ett sådant rum bör helst vara så stort som på herr Hallmans ritning eller åtminstone 7 kvm, men med nuvarande priser skulle väl detta ensamt kosta 5 à 600 kr. och det torde väl vara ett fåtal, af dem som hyra 4-rums lägenheter, hvilka ha råd därtill. Där hafva vi åter de höga hyrorna, som köra trefnaden på dörren!

Fernissade golf äro för dammets och tvättningens skull mycket önskvärda. Är underhållet af dem möjligen för dyrbart?

Herr Askers svar, n:r VII, äro vi väl alla i det hela med om, men där finnes en detalj som jag icke förstår: "Uppvärmningen skall ske med varmvattenvärmeledning, anordnad i de små lägenheterna i kombination med köket och i de större i källaren". I de små lägenheterna skulle ju på detta sätt behöfva eldas ständigt och jämt. Om man har lätt lagad mat behöfver spisen ej eldas mer än ett par korta stunder på dagen, och köket blir därigenom uppvärmdt, men till den öfriga lägenhetens uppvärmning förslår ju ej detta. Af samma orsak förstår jag mig ej heller på de stora vattentuber, som i moderna våningar placerats i köksspisen för varmvattensystemet i lägenheten. Där behöfver eldas mycket för att hålla det vattnet varmt. De äro dessutom otrefliga och klumpiga samt synnerligen besvärliga att hålla rena, hvilket hvar och en vet, som försökt att hålla en köksspis ren från den flottiga röken och ångorna från matlagningen. Hellre värmer jag då vatten, vid behof, i en kittel än att ha en sådan tingest i spisen, som ändå icke kan hålla vattnet varmt, när jag behöfver det; värmeledning kan ju vara bra att ha, blott den icke, som hos bekanta till mig, är i olag en hel vinter, och det var ändå en ny centraluppvärmning med varmvatten. Som inga kakelugnar funnos, hade familjen i fråga synnerligen trefligt. Det vore kanske nödigt att för en sådan eventualitet, utom spisen i hvardagsrummet, ha kakelugnar i ett par rum och i en af dem en gammaldags allt mera sällsynt nisch. I en sängkammare eller barnkammare äro sådana ofta mycket nyttiga.

Det vore af intresse att veta, hvad arkitekten Hallman anser att hans fyrarums lägenhet kan kosta i årlig hyra. Priset är ändå för småfolk (tjänstemän, pensionstagare m. fl.) a och o i dessa dyra tider, och man kunde vilja göra jämförelser mellan ytinnehållet i ritningen och de egna bostäderna. Hvardagsrummet på ritningen omfattar ju nära tre rum af våra vanliga och hyran ställer sig väl då lika med åtminstone två af dessa, såsom redan förut anmärkts.

ELIN LINDHAGEN.

*

X.

TANKEN, ATT SKOGEN i alla fall består bara af träd, är mig ett visst moraliskt stöd, då jag nu går att söka lappa ihop en artikel af de strötankar, som väckts hos mig, till en del af den i Idun pågående diskussionen.

Den första punkten på mitt program, ifall jag skall vara nog djärf att använda ordet, är af nedrifvande natur och kan formuleras: bort med matvrån! Jag skulle aldrig trott det nödvändigt att så emfatiskt betona olägenheten af denna, om jag ej märkt, att alla de, som i Idun yttrat sig i frågan, helt enkelt tagit ett hvardagsrum med matvrå för gifvet. Detta enda stora rum, där man skall äta, arbeta, ta emot besök, gräla, vara lycklig eller sjuk, tilltalar mig ingalunda. Om Elsa Törne trädt upp för idén, och arkitekten Hallman gjort upp ritningen före syndafallet, skulle jag förstått tanken, nu gör jag det icke. Jag anser, att dörrar, som vi kunna stänga, ja, hvarför inte slänga igen vid särskildt provokerande undantagsfall, äro nödvändiga för oss på vårt nuvarande utvecklingsstadium. Fruns egen inkomst är nog en god sak, och jag vill hoppas att den en dag blir lika naturlig som herrns egen, men fruns eget rum eller, om det låter bättre, herrns, så att man är af med honom och har matrum eller hvardagsrum för sig själf, är nodvändigare. Bättre flere små bås med litet utrymme än en enda stor fålla. Låt mig alltså behålla mitt gamla matrum, där ungarna kunna leka häst eller läsa läxor — och det kan vara bra att kunna dela på ungarna också, när några vilja leka häst och andra läsa läxor — och gif mig där bredvid ett rum, som helst icke är genomgångs-, där husets herre och fru kunna vara ensamma med hvarandra, en bok, en frestelse, ett lidande, en vän eller en ovän. Det blir kanske icke ofta den dörren stängs i lås, och dess emellan är ju rummet tillgängligt för alla, så mycket bättre, men dörren bör finnas — och nyckeln. Nycklar liksom taggtrådsstängsel äro nödvändiga följder af syndafallet.

Därför att jag skall ha matsal, behöfver jag ju icke möblera den i den gamla tröstlösa refektoriestilen, med stolar, som man måste vara två för att rubba, buffet, som trotsar hela personalen på Freys express, och gardiner, som tyckas ha till uppgift att i möjligaste mån lindra obehaget af fönster.

Allt, som kan bidraga till förenkling af hushållsmaskineriet och därmed besparing af kraft, har i mig en fanatisk anhängare. Alltså: alla tänkbara bekvämligheter på ekonomiafdelningen, det betalar sig, äfven om hyran skulle bli dyrare. Golf, som jag kan tvätta, målade väggar i stället för tapeter, tak af kakel eller någon annan materia, blott de icke som en hel del af taken i våra våningar äro lika ömtåliga för vatten som en nysminkad skönhet.

— — —

Det var en tid människor voro gripna af en passion för att svarfva. Allt skulle vara svarfvadt: träinredningen i rummen, möblerna, kvinnorna, konversationen. Svarfstolssmaken är nu fördrifven ur de kultiverade hemmen, men har fattat fast fot ett par trappsteg lägre ned — det är därför icke onödigt att förklara krig mot den och att predika rena linjer och enkla färger, äfven när det gäller inredningen af våra bostäder.

Vindskontoren anser jag obehöfliga såsom mest varande hyende åt våra dåliga böjelser att gömma på gammalt skräp. De böra ersättas af utrymmen i sammanhang med våningen. Ett förhållandevis stort kallt förrådsrum, som möjliggör hemköpande af större förråd, helst från landsorten, där man får dem billigare, anser jag vara viktigare än mycket annat. Äfven om jag hade råd att i charkuteribodarne i småposter betala kanske dubbla summan för hvad jag behöfver t. ex. till mitt smörgåsbord, så har jag ingen glädje af att göra det, men jag *har* icke råd — af tio, som göra det, ha de nio icke råd och i allmänhet icke den tionde heller. Jag talade nyligen om saken med en dam; hon har visserligen ett helt palats att bo i och lefver öfver hufvud i villkor, som icke äro tillgängliga för oss andra, men hon fann det likaväl med sin fördel förenligt att tillsammans med en god vän rekvirera sina förnödenheter från landsorten. Så berättade hon t. ex., att hon skaffat hem skinkor från låt oss säga Halmstad, som, med frakt och allt, här i Stockholm gingo henne till 1,10 kg. under det hon, om hon köpt dem här, skulle fått betala jag tror 1,50, åtminstone icke mindre. Samma förhållande naturligtvis med ägg, smör o. d.

Men nu märker jag, att jag kommit utanför marginalen, och sätter därför punkt, ty innanför marginalen har jag för ögonblicket ingenting mer att tillägga.

LOUISE.

*

XI.

ARKITEKTEN P. HALLMANS uppfordran till diskussion i den viktiga bostadsfrågan mottogs äfven af oss Skråköpingsfruar med stor glädje och intresse.

Låtom oss då genast börja med rum A, sängkammaren, liggande intill hvardagsrummet med ingång endast därifrån. Absolut förkastligt! Man tänke sig blott obehaget af jungfruns passage genom det enda sällskapsrummet vid städningen af sängkammaren, utbärning af tvättvatten m. m. Hvardagsrummet är i mitt tycke förtjusande, skrifbordet tänker jag placera i ett annat rum, så mig generar det ej där. Men jag undrar hvar herr H. har tänkt ställa pianinot? Spiselvrån är mycket treflig, det lilla soffhörnet likaså, men helst utan ett dragigt fönster bakom. — Barnkammaren anser jag ej vara väl placerad, så afskild som den är från de öfriga sofrummen. Att ej frun kommer att sofva lugnt i *den* våningen håller jag med herr H. om.

Köket skulle jag hellre vilja förse med dubbla — än inga dörrar. Jag känner i andanom hur ljufligt matoset skall dofta i korridorhörnet borta vid barnkammardörren. Matos är så vedervärdigt och intensivt, så det kan ej nog motas En enda "klädkammare" till herrn, frun, barn och jungfru vill jag ej heller vara med på, och jag lyckas ej med bästa vilja på hr H:s ritning upptäcka någon skrubb, lämplig för smutskläder.

Renseri i ett så litet hushåll och dito våning (jag tänker mig familjen bestå af herre, fru, 2 à 3 barn samt en jungfru, om en så liten våning kan hyras) är onödigt, då varmt och kallt vatten samt afloppsledning i ett hörn af köket tillräckligt kunna ersätta detsamma, helst som i framtidens kök aldrig en sofplats behöfver beredas för jungfrun. Ett renseri borde i stället inredas i källarvåningen, gemensamt för flere familjer. Denna anordning borde väl kunna minska hyran något.

Och så till sist den bästa af herr H:s a la fällor, en blunder gjord antagligen för att se hur långt vi kvinnor skulle gå i självviskhet. Herr H. har *glömt* att ge husets herre en enda liten vrå, som riktigt är hans egen, ej inkräktad af hvarken matbord eller sängar.

Å en ritning å nästa spalt synes hur jag tänkt mig våningen *inom* den af herr H. bestämda ramen, endast något tillökt midtför kökstrappan.

Något särskildt nytt bjuder ju ej min ritning på, har endast försökt att på ett för det dagliga lifvet praktiskt sätt inreda en 4-rumslägenhet.

"EN SKRÅKÖPINGSFRU".

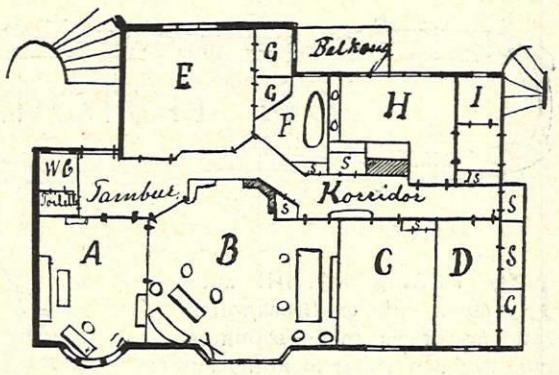

A Herrns rum; B Hvardagsrum; C Barnkammare; D Jungfrukammare; E Sängkammare; F Badrum; G Garderob; H Kök; I Skafferi; S Skåp; × Piano.

*

XII.

JAG SKULLE först och främst vilja föreslå en omändring af rummen så, att den, på herr Hallmans ritning upptagna jungfrukammarn förändrades till barnkammare. Serveringsrummet slopades alldeles. Grundprincipen i en tidsenligare inredning af våra bostäder är ju att genom en del praktiska anordningar förenkla vårt tunga hushållsmaskineri; dessutom är det ju ett önskemål att undvika allt, som kan fördyra våra bostadslägenheter. Finnes det renseri, dit allt rengöringsarbete förlägges, och användes köket endast till matlagning, så borde, om man placerade ett serveringsbord i köket, ett särskildt serveringsrum blifva fullständigt öfverflödigt — åtminstone för de här afsedda små lägenheterna. Således kunde det till serveringsrum bestämda utrymmet läggas till rummet C hvarigenom man erhåller en stor barnkammare med två fönster. Denna kunde genom en dörr till matvrån förenas med de andra båda rummen, hvarigenom man skulle erhålla tre sammanhängande rum åt gatan — en afsevärd trefnad.

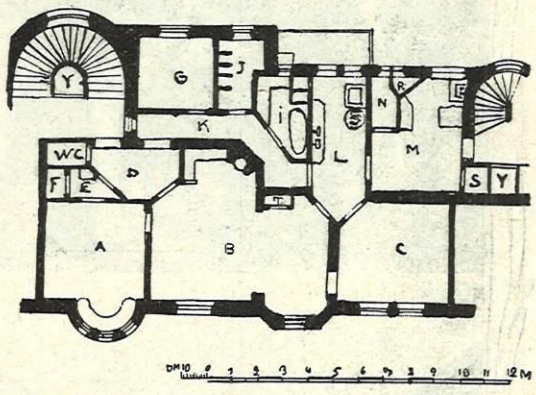

A Sängkammare; B Hvardagsrum; C Barnkammare; D Tambur; E Toalett; F Garderob; G Jungfrukammare; I Badrum; J Klädkammare; K Korridor; L Renseri; M Kök; N Skafferi; R Isskåp; S Depotrum; Y Hiss.

Genom att förlänga korridoren på bekostnad af det på andra sidan om tamburen liggande rummet G erhåller man direkt tillträde från köket till tamburen, utan att behöfva passera något rum. Rummet G blefve då jungfrukammare eller herrum.

Skall den gemensamma sängkammaren bibehållas, bör den ovillkorligen vara förenad med toalettrum. Detta kan ernås genom att slopa kapprummet. Som det syns på medföljande ritning, har sängkammarn en garderob och är genom dörr förenad med toalettrum E, hvilket återigen är tillgängligt från tamburen, så att denna afdelning vid bjudningar kan upplåtas till kapprum.

Hvardagsrummet efter herr Hallmans förslag är synnerligen tilltalande; köket, klädkammaren, förrådsrum m. m. synas mig vara väl och praktiskt anordnade; på vår ritning är denna afdelning större. Jag tillåter mig dock fråga: är en särskild köksuppgång med hiss och depôtkammare för så små våningar nödvändig? Depôtkammarens betydelse har jag aldrig kunnat uppskatta. Ehuru jag däremot till fullo uppskattar förmånen af eget badrum, så kan det dock ifrågasättas, huruvida vi verkligen böra inrätta våra lägenheter, till och med 4-rums-, med någonting, som så starkt bidrager till hyrans höjande som ett badrum. I många lägenheter får badrummet endast undantagsvis användning såsom sådant. Våra herrar föredra nämligen ofta finskt badstu eller, i hemmen sakna de badskötseln och besöka därför hellre badhusen; våra skolbarn åter, förakta karbad och använda simhallen, och för de mindre barnen är det stora badkaret oanvändbart.

Till slut ville jag gärna fästa herrar arkitekters uppmärksamhet på önskvärdheten af hela, inåtgående fönster, enär detta betydligt underlättar rengöringen.

HUSMODER.

LUZERN
Förnäm vistelseort under sommaren.
G:D HOTEL NATIONAL
Härligaste läge vid Vierwaldstättersjön. Rum från 4 kr. Ill. prospekt gratis.

DÅ AUTOMOBILUTSTÄLLNINGEN ÖPPNADES.

EN FRAMRUSANDE automobil på en Stockholmsgata är precis ingen skönhetssyn, där den rullar förbi insvept i en dammsky och med en patina af smuts och maskinolja på lackeringen. Men inför en sådan uppvisning af automobilindustriens sinnrika alster som den senaste automobilutställningen har att erbjuda, blir man lätt anhängare af denna det 20:de århundradets sport. En blick på den vackert anordnade utställningen ger vid handen, att den svenska automobilindustri-

en snabbt utvecklas. Storvulna i konstruktionen, eleganta i detaljerna lysa de olika vagntyperna emot åskådaren; sinnena fascineras af all denna glänsande metall, af de eleganta karosserierna, de kraftigt formade hjulen, hvilka för fantasien frammana syner af milslånga slingrande vägar, där de mystiska fordonen brusa fram med en fart, som till och med sagans beströlade Lunkentus skulle kunnat godkänna.

Utställningens "vernissage" försiggick under nådigt hägn af en gladlynt aprilsol och i närvaro af den svenska automobilsportens elitpublik med kronprinsen i spetsen. Efter öppningsceremonien besågos de olika afdelningarna, med utställningens ledande män grefve Clarence von Rosen och dir. Sam. Hellberg som ciceroner.

De största montrerna disponeras af Gust. Ericssons automobilfabrik och Wiklunds maskin- och velocipedfabrik; den sistnämnde ståtar med bl. a. en Fiatvagn till ett pris af 25,000 kr. Firman E. C. Gjestvangs H. & F.-aktiebol. utställer ett stort antal vackra automobiler af olika typ, af hvilka kronprinsen, prins Carl och prins Eugen förvärfvat sig hvar sin.

Bilaktiebolaget, chef frih. Carl Cederström, tilldrar sig äfven rättvis uppmärksamhet för sin minst sagdt storartade utställning, likaså ingenjörfirman Fritz Egnell o. s. v. Och nedanför utställningsfältet sorlar Djurgårdsbrunnsvikens böljor, gungande på sina dyningar motorbåtutställningen, som gör sig bra i vårsolen mot bakgrunden af de flaggprydda expositionshallarne och tornen.

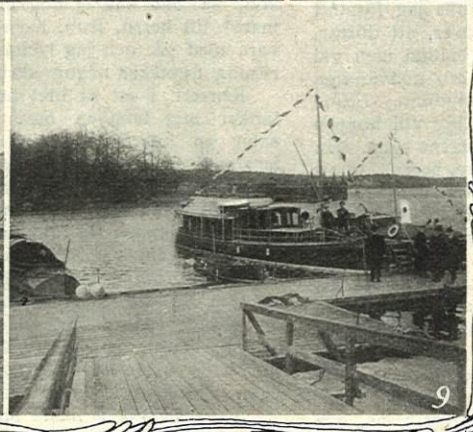

1. AUTOMOBILUTSTÄLLNINGENS YTTRE. 2. GREFVE CLARENCE VON ROSEN TAR EMOT PRINSESSORNA MARGARETHA OCH MÄRTHA. 3. KRONPRINSEN FÖRKLARAR UTSTÄLLNINGEN ÖPPNAD. 4. BESÖK I E. C. GJESTVANGS PAVILJONG. 5. WIKLUNDS MASKIN- OCH VELOCIPEDFABRIKS UTSTÄLLNING. 6 SCANIA- OCH DAIMLERVAGNARNAS PAVILJONG. 7. AKTIEBOLAGET GUSTAF ERICSSONS AUTOMOBILFABRIKS UTSTÄLLNING. 8. RESTAURANGEN. 9. MOTORBÅTUTSTÄLLNINGEN. A. BLOMBERG FOTO.

OPINIONSMÖTET·FÖR·KVINNANS·POLITISKA·RÖSTRÄTT

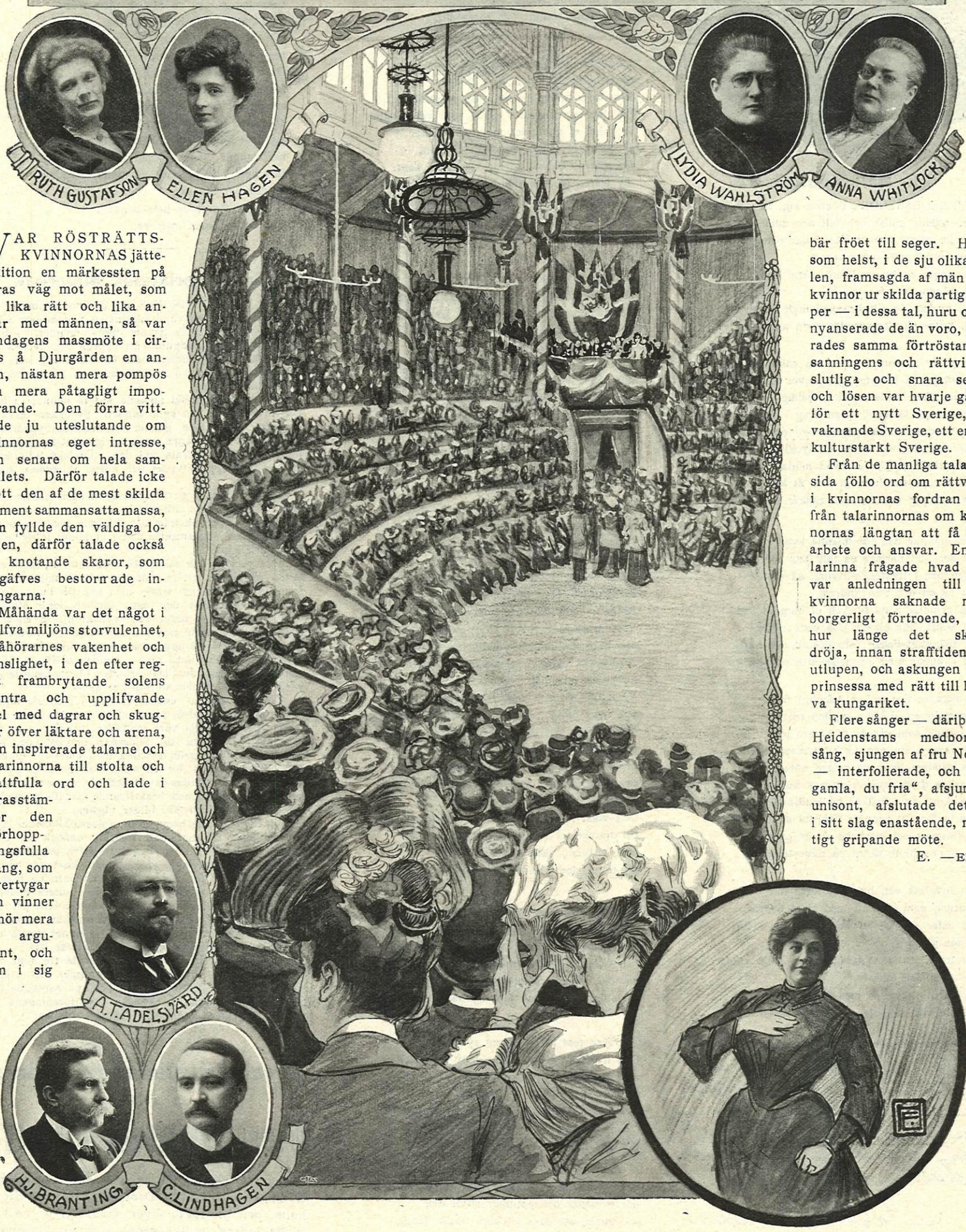

VAR RÖSTRÄTTSKVINNORNAS jättepetition en märkessten på deras väg mot målet, som är lika rätt och lika ansvar med männen, så var söndagens massmöte i cirkus å Djurgården en annan, nästan mera pompös och mera påtagligt imponerande. Den förra vittnade ju uteslutande om kvinnornas eget intresse, den senare om hela samhällets. Därför talade icke blott den af de mest skilda element sammansatta massa, som fyllde den väldiga lokalen, därför talade också de knotande skaror, som förgäfves bestormade ingångarna.

Måhända var det något i själfva miljöns storvulenhet, i åhörarnes vakenhet och känslighet, i den efter regnet frambrytande solens muntra och upplifvande spel med dagrar och skuggor öfver läktare och arena, som inspirerade talarne och talarinnorna till stolta och kraftfulla ord och lade i deras stämmor den förhoppningsfulla klang, som öfvertygar och vinner gehör mera än argument, och som i sig bär fröet till seger. Huru som helst, i de sju olika talen, framsagda af män och kvinnor ur skilda partigrupper — i dessa tal, huru olika nyanserade de än voro, spårades samma förtröstan på sanningens och rättvisans slutliga och snara seger, och lösen var hvarje gång: för ett nytt Sverige, ett vaknande Sverige, ett enigt, kulturstarkt Sverige.

Från de manliga talarnes sida föllo ord om rättvisan i kvinnornas fordran och från talarinnornas om kvinnornas längtan att få dela arbete och ansvar. En talarinna frågade hvad som var anledningen till att kvinnorna saknade medborgerligt förtroende, och hur länge det skulle dröja, innan strafftiden var utlupen, och askungen blef prinsessa med rätt till halfva kungariket.

Flere sånger — däribland Heidenstams medborgarsång, sjungen af fru Norrie — interfolierade, och "Du gamla, du fria", afsjungen unisont, afslutade detta i i sitt slag enastående, mäktigt gripande möte.

E. —ER.

MEDALJONGBILDERNA: PORTRÄTT AF MÖTETS TALARINNOR OCH TALARÉ. PÅ TALARETRIBUNEN: FRU ELLEN HAGEN. I HÖGRA HÖRNET: FRU ANNA PETTERSSON-NORRIE SJUNGANDE HEIDENSTAM-STENHAMMARS MEDBORGARSÅNG. TECKNING FÖR IDUN AF HJ. ENEROTH.

NÄSSLOR

af

FRIDA LANDSORT

En helbrägdagörare.

DÄR SKOGSBYGDEN öppnar sig, fri och ljus,
med odlade kullar och fält och dalar
och ån glider fram mellan pilar och alar
med ideligt sorl och sus,
där ligger en by med små nätta hus
och täppor och förstusvalar.
Och kyrkan står hvitrappad midt i byn
och lyfter sitt korsprydda torn mot skyn.

En främling, som kommer en sommardag,
när täpporna blomma och löfvet blänker
i solen, han andas med välbehag
den härliga luften i djupa drag
och vandrar en tur genom byn och tänker:
"Här bör det väl lefvas ett lyckligt lif
med oskyldig fröjd åt hvad mödan skänker.
Det här passar inte till ram åt kif
och humbug och hat och ränker."

Men stannar den främmande kvar en tid
och ser litet närmre på folk han möter
i byn och i trakten omkring, så stöter
han på en och ann' individ,
som grumlar hans intryck af sorglös frid
och visar, hur plågan och oron nöter
allt spänstigt behag från gestalt och skick
och skuggar med grämelse min och blick.

På bygatan finner han ständigt flera,
som tydligen ej höra bygden till:
de tyckas som gjorda af sämre lera
och vandra sin väg så betänksamt still.
Och somliga likna de magra nöten
i Faraos dröm, medan andras hull
är sådant, som brukar på landtbruksmöten
få pris för det ymniga fläskets skull.
Af krämpor och värk ha de kroppen full
och synas blott vänta på nådestöten.

Men byfolket vet, hvad de söka här,
de arma, som kommit med stort besvär
från öster och väster och norr och söder.
De äga ett hopp, som kraftigt bär
dem fram genom våndan, en tro, som stöder,
och inom dem glöder
begäret att lefva — med hälsan frälst,
i värsta fall utan den, hur som helst.

Och främlingen lyss till en gammal saga,
med nya detaljer sig ständigt lik,
ty alltid finns någon, som vill bedraga,
och ständigt finns äfven en stor publik,
som fri från kritik,
är färdig att låta sig tron behaga
och ingenting hellre vill
än ge sina slantar och tacka till.

I byn finns en inflyttad man, som lockar
de lidande till sig i stora flockar.
Han kom till en början som respredikant.
Så slog han sig ned. Men som väl bekant
är yrket ej gifvande: mången plockar
ej gärna ur fickan den minsta slant
för själens behof, det är visst och sant.
Ty själen är inte så rädd för döden
som kroppen, den syndarn, och gäller nöden
det kroppsliga lifvet och bot för sot,
betalas det utan knot.

Predikaren bytte om kall, så snart
hans fattigdom gjort honom detta klart.
Af två sina "bröder i Kristo" lärde
han helbrägdagörandets gyllne värde,
försökte med krämpor af hvarje art
och märkte, att Herren hans Gud beskärde
sin nåd till hans verk, som tog ökad fart
och lyckades underbart
Försiktigt behöll han af religionen
en passande gudelig klang i tonen —
det smörjer geschäftet, som hvar man vet,
och ger åt personen
en vinnande respektabilitet.

Visst sökte hans "bröder", hans två konkurrenter
i grannbyn förklara: "Han är ju en man,
som inget studerat och inget kan.
Hans salfvor och piller och medikamenter
är strunt." Men hvad båtade ord — argumenter,
bevis — mot den tro, som den andre vann?
Visst började byfolket snart raljera,
och hans "Alimonda", hans sockergryn,
"elektriska vatten", massage med mera
förföljdes med hån i byn
Visst blef en och annan helt röd i hyn
och svor öfver "räfvar, som fritt få grassera".
Visst spred det sig rykten om dem, han käckt
med sina försök bragt i gräslig vånda,
om dem, som han skinnat fräckt,
om dem, hvilkas kraft han för alltid knäckt,
och dem hvilkas lif han släckt.
Och visst blef han stämd och nödd att stånda
till ansvar på tinget för sin "Alimonda",
som vittnena skildrade så besatt,
att tingssalen genljöd af högljudt skratt.

Men han var den starke, som ingen skrämde,
och hans var ett rykte, som intet skämde.
Mot gyckel och hån bar han barkadt skinn,
och böterna tjänte han hastigt in
på folk, som hans motgång stämde
till större förtröstan än någonsin. —

Sen fyra fem år går hans rykte vida.
Och hvar gång han råkar i ny konflikt
med lagen, betalar han gladeligt —
som för en reklam — sin plikt.
Och sjunger och ber gör han sent och tida —
det ökar hans inkomst förunderligt
och ger honom kraft att strida.

Likt spindeln, som lagar sitt lömska nät,
när bromsar och getingar rifvit det,
och gläds, att dess klibbiga trådar fånga
tillräckligt med flugor vid fönsterrät,
så ser han med fröjd de många,
hans rykte har lockat att vandra långa,
Och trådarna spinner han ständigt längre
och maskorna trängre,
och väfven blir ständigt alltmera tät. —

Men kanske kan slumpen föra
den främmande så, att han ock får göra
bekantskap med en af den rätta tron
på helbrägdagörarens verk och person,
och då får han höra
hans saga i annan ton.
Då blir "Alimondan" en verklig ära
för trakten, och kvacksalfvarn själf är nära
att bli till en Guds profet,
som rent genom inspiration fått lära
att bota en lidande mänsklighet,
när vanliga läkares konst blir bet.
Och hetsar man lagen på själfva dygden,
så drabbar blygden
för dylikt beteende hela bygden,
som dömer, men intet vet.

En fosterländsk bilderbok.

NU I VÅRBRYTNINGENS tid, då vinden smeker ljum om kinderna, vandringslusten vaknar och väcker längtan efter ströftåg genom osedda bygder, torde det vara en lämplig tidpunkt att påpeka den vackra serie af svenska geografiska bilder för skola och hem, som utgifvits af Svenska turistföreningen på hr Magnus Bergvalls förslag.

Vår kosmopolitiskt anlagda nation känner i allmänhet bra litet till det egna landet. Svensken reser visserligen flitigt, men genom de svenska bygderna far han vanligen i sofkupé, som en igenläst kappsäck, och först när han purrats vid den utländska tullgränsen, sticker han upp hufvudet och börjar intressera sig för omgifningen.

Skaldens maning: "Lyssna till den granens susning, vid hvars rot ditt bo är fäst," tar han mera som en vacker devis lämplig att dekorera med i Skansens stugor, men att omsätta den i handling faller honom ganska sällan in.

Hur vackert och minnesrikt vårt land är, ha vi emellertid skyldighet att ta reda på, och särskildt bör den svenska ungdomens sinne med alla till buds stående medel vändas mot den egna torfvan, läras att älska och förstå svensk natur och svenskt lif. Svenska turistföreningen, som genom sin nationella verksamhet kraftigt bidragit att uppamma en sann fosterlandskänsla hos vårt folk, har med sina i handeln utsläppta "Svenska geografiska bilder" lagt grunden till ett fosterländskt väckelsearbete af den största betydelse.

Till ett pris af endast *ett öre* för hvarje bild erhåller ungdomen olika serier af med smak och omsorg tagna vyer från alla våra landskap, hvarjämte föreningen utgifvit album till bildernas uppfästande, innehållande 32 blad grön kartong med plats för omkring 100 bilder. Priset för ett sådant album är endast 25 öre. Dessutom finnas à 30 och 35 öre texthäften till landskapsserierna med beskrifvande text till hvarje bild. För närvarande äro 850 bilder utgifna.

För de svenska hemmen böra dessa bildserier blifva en rik källa till nationell fostran, oafsedt den angenäma förströelse, som ligger i själfva åskådandet af det rika bildmaterialet. Med ringa kostnad beredes här tillfälle för föräldrar att ge sina barn en instruktiv och roande gåfva, och för de hundra tusentals svenskar, som lefva i den fjärran västern eller på andra aflägsna trakter af vårt jordklot, innebär skänken af en dylik bildserie en kär hälsning från det gamla hemlandet, kanske äfven en maning att återse det.

Bilderna, af hvilka vi här meddela tre som prof, äro utförda å fint illustrationspapper och i prydlighet närmast jämförliga med de på särskilda blad tryckta planscherna i Svenska turistföreningens årsskrift. Se vidare annonsen i dagens nummer!

Teckningslista för bidrag
till
Wennerbergstoden i Uppsala

finnes för hugade bidragstecknare tillgänglig å tidningen Iduns byrå, Drottninggatan 51, Stockholm, och mottagas äfven tacksamt pr post insända bidrag, hvilka sedan i sinom tid komma att redovisas i Idun.

Undertecknad tillåter sig att Grunnes Grammofoner, samt dessutom vårtsorna alla angående på en god billig och dryg tvätt- och handtvål.

Ingeborg Lithelius
enk. af Hilda Hjelgren och Röljefors för kommit i

NYTT HÄFTE! *Iduns Modellkatalog för våren med koloreradt omslag.* **Till salu i alla boklådor, hos alla tidningsförsäljare och på Iduns Expedition, Drottninggatan 51, Stockholm. Pris 60 öre. Rikhaltigt innehåll!**

Den starkaste.

Berättelse från gamla tider af **Sten Stenson.**

(Forts. fr. föreg. n:r)

HVARJE MÖDA får sin lön, så äfven Björns; under färden erhöll han rikliga tillfällen att tala med de förnäma damerna liksom att lyssna till deras samspråk om många för honom obekanta men tilldragande ämnen, och om aftnarne efter måltiden knäppte Ismene på lutan, sjöngo hennes tärnor, eller fördref man tiden med berättelser om troll, underbara tilldragelser, hjältedater och kärlekshändelser; till och med Björn, i början ovillig att förtälja, befanns snart vara en ej förkastlig sagoberättare, och priset bland allt man hörde gafs enhälligt åt hans saga om Hagbard och Signild och särskildt åt det ställe, som skildrar, huru Signilds falska tärna binder Hagbards händer med en lock af den älskades hår, och han hellre låter sig gripas och dödas än sliter sönder ett strå af den guldglänsande locken. Den sagan måste Björn förtälja upprepade gånger, och alltid såg han därvid många vackra kvinnoögon tåras, äfven Ismenes. Mycket skämt hade man också med en sällsynt gåfva af Björn till Ismene, en brokig papegoja, som lärt att utsäga orden "sköna härskarinna."

Men strömoln vandra upp äfven på den klaraste himmel. Vid färden genom städer och förbi slott plägade Björns män höja sin anförares märke, den krönta skon, och skedde så äfven, när man tågade igenom Estrées S. Denis. Då Björn kort därefter närmade sig Ismene, visade sig den unga damen högst onådig. "Hvad betyder denna sko?" sporde hon tvärt och kallt. Litet modstulen svarade Björn: "Det är mitt märke." — "Hvarför har ni valt just detta, en sko, en krönt sko?" — Björn måste fram med sanningen; hans bedrift vid Rolfs hyllningsceremoni hade vunnit en sådan ryktbarhet bland nordmännen, att han velat hugfästa den genom valet af härmärke. Men dåme Ismene rodnade af förtrytelse och förakt. "Det är lågt," sade hon, "att begå en låg gärning, men ännu lägre är att berömma sig däraf." Hela den dagen erhöll Björn ej ett ord af hennes läppar, ej heller en blick ur hennes ögon. Först sent på eftermiddagen, när man tågade förbi slottet Pont Ferrande, flög ett leende öfver den sköna damens anlete, och hon återfick sitt vanliga goda lynne; anledningen härtill var endast den, att hon såg märkesstången höja sin gyllene spets i luften, men själfva märket var borta — i vredesmod hade Björn slungat det ut i den förbiflytande floden.

Om aftonen anlände man till sista nattlägret och tillbragte kvällen med vanliga sysselsättningar, men var Björn mer fåordig och mindre glad än vanligt, Ismene däremot full af skämt och tillika mycket blid. Medan hon spelade på lutan, kom hon att tappa en toffel — hon utbytte alltid efter ridtens slut de hårda läderskorna mot dylika —, Björn skyndade att taga upp den och stack den hastigt inom barmen af sin klädnad. Ismene tycktes ej märka något, ehuru de andra logo i mjugg, dock blef härom ingenting taladt, och man åtskildes kort därefter. Men när ryttarskaran följande middag intågade i Senlis, bars i truppen Björns förgyllda vapenstång ej mer utan märke: vid den i solen glimmade spetsen var fästad en liten blå sammetstoffel, besydd med pärlor.

IX.

Hade den vida öfvervägande delen af Björns tilländalupna lif liknat en sorglös sjömans öfverdådiga seglats på ett skummande haf, och resan från Avreux till Senlis en lustfärd öfver solrandad vik mellan löfviga, näckroskantade stränder, så liknade vistelsen i Senlis vandringen på en sandig strand, fylld af stenar, tistlar och snår. Väl vågade hofvet icke att taga hämnd på Björn för hans forna vanvördnad mot monarken, — hänsynen till hertig Rolf och hans nordmän förbjöd det, — väl antog man med nöje vikingens anbud att med sina män sluta sig till den krigshär, man samlade mot en uppstudsig vasall i södern; men vanvördnaden var ej glömd, och frankerna, underlägsna i mod och styrka, togo ersättning härför genom att se ned på den obildade halfvilden från norden, hvars enda duglighet i deras ögon låg uti hans råa kraft. Till kungshofvet blef Björn ej kallad, och de i Senlis samlade ädlingarne uteslöto honom ur sitt sällskap. Härom skulle han föga bekymrat sig, ifall det ej hindrat honom att se dåme Ismene och vistas i hennes närhet. Visserligen ägde han tillträde till det hus, där hon tagit sin tillfälliga bostad, men vid sina besök fann han henne ofta borta vid hofvets fester eller enskildas gästabud, och ofta, då hon verkligen var hemma, måste han nöja sig med dåme Adelgondes sällskap, medan Ismene utgjorde medelpunkten i en krets frankisk ungdom, hvilken under glam och skämt afhandlade hofvets krönika och dagens småhändelser, för Björn främmande och betydelselösa områden, där han ej mäktade följa de sirliga och finpolerade herrarne och damerna; ej sällan anade han sig själf vara föremålet för deras gäckeri, alltför öppet för att kunna missförstås, alltför beslöjadt för att kunna besvaras på det sätt, som låg närmast för Björn: med ett slag för örat eller ett svärdshugg. Mången afton föredrog han därför att vandra upp och ned på den trånga gatan utanför Claude Marais' hus, där Ismene hade sin bostad, se upp till hennes fönster, lyssna till sorlet och skrattet, som hördes därifrån, drömma sig tillbaka till

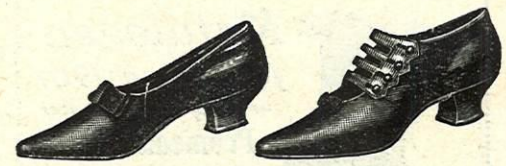

Köp Vänersborgs Balskor!

Bästa svenska fabrikat!

Lätta! Eleganta! Hållbara!

Hvarje sula stämplad med vidstående fabriksmärke. Tillverkas som specialitet efter Wienermetod af

Aktiebolaget

A. F. Carlsson Skofabrik,

Vänersborg

Försäljes i minut hos de flesta skohandlande i riket.

INREGISTRERADT FABRIKS-MÄRKE — A. F. CARLSSONS SKOFABRIK WENERSBORG

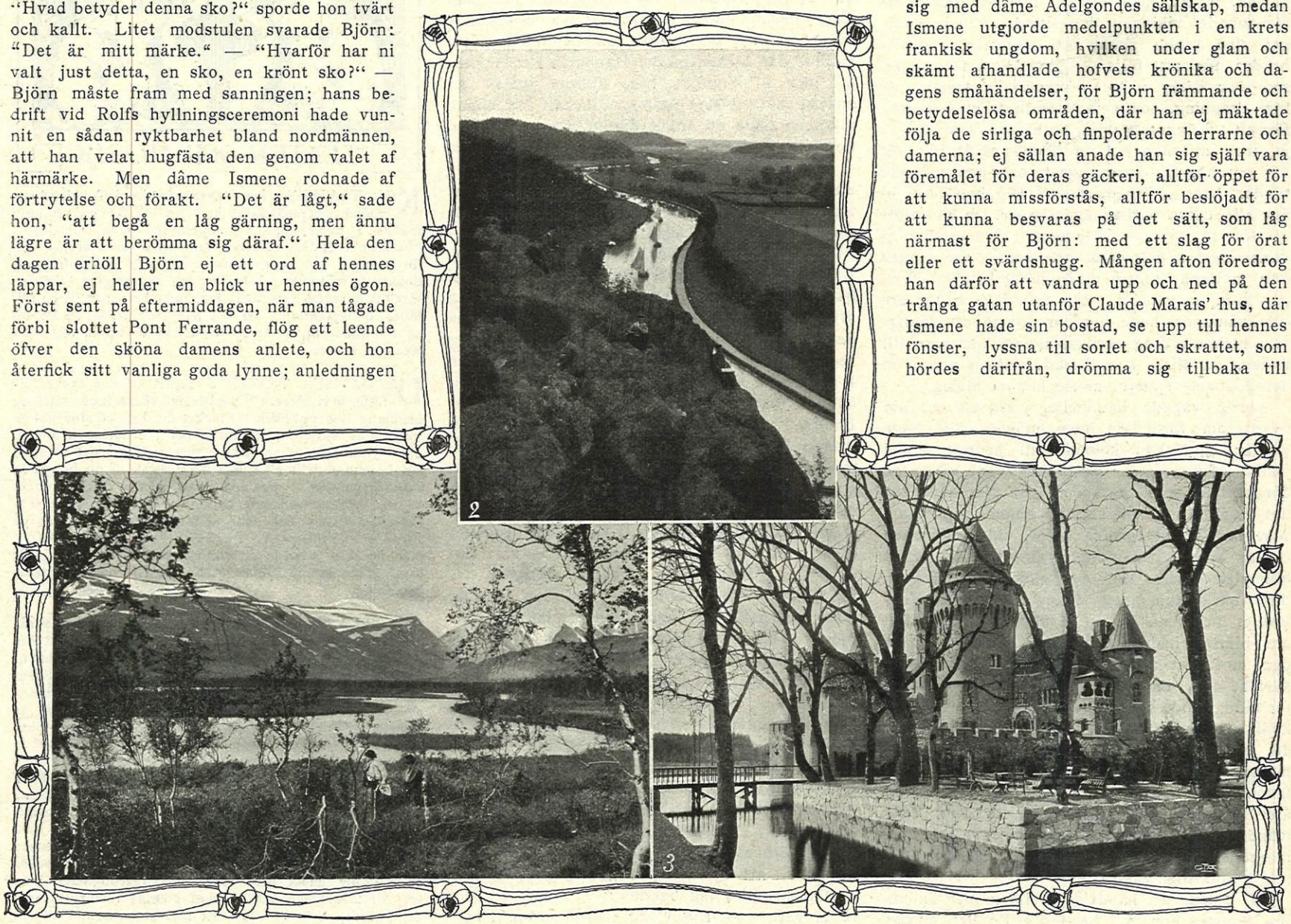

UR TURISTFÖRENINGENS SAMLING "SVENSKA GEOGRAFISKA BILDER". 1. KEBNEKAJSEFJÄLLEN FRÅN LADJOJAURE. 2. GÖTA KANAL VID SÖDERKÖPING. 3. HJULARÖDS SLOTT I SKÅNE.

PAPPERSMÖNSTER fullt tillförlitliga, erhållas omg. från oss till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre. Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklänning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndraktmönster 50 öre, Kappmönster 60 öre. Uppgif lifvidd, (omedelbart under armarne,) midjevidd och kjollängd, erhåller Ni till Eder figur fullt passande mönster. Expedieras porto ritt om rekvistion åtföljd af likvid i sparmärken el. postanvisning insändes till *Iduns Mönsterafdelning, Drottninggat. 51, Sthlm.*

Katalogen
för Våren 1907
upptager alla Nyheter
Promenad-, Bal- & Sällskaps-Skodon
Gratis & franco
Reqvirera omg.
SILVANDERS, Skoafdelningen,
GÖTEBORG

de härliga aftonsamkvämen vid nattlägren under resan för att slutligen mörk i hågen vandra hem med en tyngande saknad i sitt breda bröst.

Icke heller saktades stormen däri af det alltmer växande ryktet, att bland de många friare, hvilka sökte vinna den vackra hand, som bland andra behag äfven ägde det att kunna skänka bort baroniet Avreux' vidsträckta område, fanns en, hvilkens utsikter att nå sitt mål voro ställda utom allt tvifvel: Fauque de Montraille, en hennes nära släkting. Med detta unga lysande lejon med lockigt böljande hår, parfymerade kläder, flytande tunga och en hofmans ledigt öfvermodiga skick hur ville väl björnen från Tiveden mäta sig? Vore det ute på svallande haf i förbittrad strid, där stormar brusade och svärdshugg hveno, då — men i en frustugas gemak, i ett hofs salar! I sitt mörka sinne förbannade vikingen den stund, då han öfvergaf sina stolta skepp och sina trogna stridsbröder för att följa — hvad? En tjusning, som bar i sig något öfvermäktigt trolskt, en inre dragning, som oemotståndligt betvang hans förnuft och innersta vilja, en kvinna, som var —, ja, trots allt han led för hennes skull, likafullt var det högsta, det härligaste hans tanke kunde tänka, hans aning drömma. Om hon blott ej ägt alla dessa härliga egenskaper, om hon blott ej stått så högt öfver honom! Och om hon ej varit honom den gåta, hon var! Ofta syntes hon mottaga honom med glädje, alltid, äfven när hon omgafs af sina frankiska beundrare och väninnor, hade hon för honom ett vänligt ord, men ett drag af känsla, som kom hans till mötes, en blick, som förrådde något annat än den lugnaste själsro, mötte honom aldrig.

Aldrig vågade han heller yttra ett ord om hvad som rörde sig inom honom. Väl tjugu gånger hade han kommit till hennes port i denna afsikt, men vändt om igen, väl tjugu gånger haft ordet på sin tunga, men där hade det bundits vid blicken på hennes fina hand, som låg i hans grofva näfve, vid jämförelsen mellan hennes behagfulla rörelser och hans egna klumpiga later. Om det gällt att kämpa en dust om henne med denne Fauque de Montraille, med fem, ja, tio af hans likar, hur lätt om hjärtat hade han ej gått åstad, men att öga mot öga med denna Ismene tala om sin kärlek, nej, därtill var den djärfve vikingen för rädd, kände sig den starke för svag. Mången kväll gick han till hvila med det fasta beslutet att bryta banden och redan följande morgon lämna Senlis, draga ned till kusten, hyra ett fartyg och uppsöka sina män i Irland för att åter begynna vikingalifvets äfventyr på främmande haf och i obekanta länder; men när morgonen grydde, var beslutet glömdt eller uppskjutet tills vidare.

Så timade en händelse, hvilken mer än andra försatte honom i bryderi. Då han en dag uppvaktade sin tillbedda, fann han hos henne Fauque de Montraille. De båda unga voro inbegripna i ett lifligt samtal, medan dåme Adelgonde satt halfgömd i fönstersmygen och skötte sina knyppelpinnar. I samtalet kunde Björn föga deltaga, då det rörde sig om tilldragelser vid hofvet, och han satt på sin låga bänk, förödmjukad och missmodig öfver den ömkliga roll han måste spela. Känslan häraf minskades ej heller af de sällsamma och löjefulla blickar herr Fauque sände den trumpne nordbon. Så hände sig, att när Fauque steg upp och gjorde sin afskedsbugning för damerna, han — som Björn antog, med afsikt — höll sitt svärd så, att det stack rakt ut och spetsen af skidan skrapade Björns kind, så att den erhöll en, ehuru obetydlig rispa. I nästa ögonblick hade frankern aflägsnat sig utan ursäkt.

Björn rodnade af vrede under sitt bruna skinn, och hans väldiga lemmar darrade af förbittring, men på samma gång hoppade hjärtat i hans bröst af glädje: nu hade han erhållit en anledning att tukta denne förhatlige man, och anledningen skulle sannerligen ej försummas! Bara han väl och utan uppseende vore utom frugemakets dörr! Han reste sig och ville gå, men nu hände något öfverraskande. Dåme Ismene hejdade honom: "Dröj kvar! Minnens I, hur under vår resa I förtäljde den vackra sagan om Hagbard och Signild. Jag har fått en sådan lust att höra den ännu en gång. Sitt ned och förtälj; vi äro ensamma och ingen stör oss på en stund." Björn förstod ej det så hastigt påkomna begäret efter sagor, ej heller var han vid lynne för sådant kram, men *hon* önskade, hvad ville han då göra annat än uppfylla hennes önskan? Och han började förtälja, trögt, knaggligt och håglöst, medan hon satt framför honom lekande med en liten sax. Just som han kommit till stället, där tärnan binder Hagbards händer med en lock af Signilds hår, gjorde Ismene ett snabbt snitt i sina utslagna lockar, och innan vikingen hade en aning därom, voro hans händer fängslade på samma sätt som Hagbards.

Full af bestörtning och undran sprang han upp. "Noble dåme, hvad är detta?" — Ismene log. "Ett prof, om I ej endast kunnen tala som Hagbard utan äfven handla som han." — "Dåme Ismene," sade Björn mörkt, "minnens I, att det var en *falsk* tärna, som band Hagbard?" — "Ja, honom, men ej er. Tro, jag sviker er ej. Sliten I banden?" Han såg på de gyllne stråna ett ögonblick. "Nej. Jag kan handla som Hagbard. Men hvarför binden I mig?" — "Ty I ären en björn, den jag vill hålla i band; hans ramar få ej drabba herr Fauque." — "Hållen I då så hårdt på honom?" sporde Björn dystert. — "Ja, och på min ädelmodige fiende från Avreux. Han får ej störta sig i olycka. Herr Fauque har här vänner och fränder, och konungen är honom bevågen; I hafven fiender i mängd. Ett våld, begånget af er mot herr Fauque, skulle störta er i fördärf." — "Bah, jag är ej rädd; aldrig än har jag funnit min öfverman." Åter log Ismene. "Jo, nu hafven I funnit honom; jag har satt björn i band. I hafven lofvat att ej slita er boja, och jag löser er ej därur, med mindre I lofven att ej stifta ofrid med Fauque de Montraille." — "Hvarför ären I, dåme, så angelägen därom?" — "Ty han är min närmaste frände och min giftoman." Hon lade en viss tonvikt på det sista ordet; Björn teg en stund i eftersinnande; så sade han raskt: "Blifve det så, som I viljen; jag skall hålla frid med franken." — "Då löser jag er ur bojan," — men Björn skakade på hufvudet: "Dåme, jag är rädd, att björnen aldrig mer blir lös, och därför behåller jag banden." — "Gör så, det är er rätt." — Björn såg Ismene djupt i ögonen, som ville han läsa hennes innersta tankar, men syntes ej hafva framgång, ty skakande på hufvudet sade han: "Skepp vet jag styra i storm och hugg i strid, men kvinnosinne är svårare att lära." I detsamma hördes steg i gången utanför, det var damer, som kommo på besök; dock hann Björn att hviska en fråga: "Noble dåme, kommen I ihåg, att det var med sin älskades hår som Hagbard blef bunden?" men svaret blef Ismene skyldig; det drunknade de inträdandes ordsvall.

X.

Just som Björn trädde ut på husets trappa, möttes hans öra af skallande trumpetklang samt ett sorl som af en stor folkhop. Han stannade och såg en syn, hvilken högeligen fägnade hans krigaröga; omgifven af en talrik, skådelysten skara borgare, kvinnor, svenner och barn, svängde in på gatan en ståtlig rad krigare till häst och fot i blänkande vapen, och i spetsen för denna rad varseblef Björn en välbekant jättegestalt, den nye normandiske hertigen Rolf eller, som han sedan han antagit kristendomen benämndes, Robert. Han anlände till Senlis för att fullgöra sin vasallplikt i striden mot konungens upproriske löntagare. Stående uppe på den höga trappan var Björn synlig för alla, och han hälsade sin forne vapenbroder med all den aktning, som höfdes dennes höga stånd.

(Forts.)

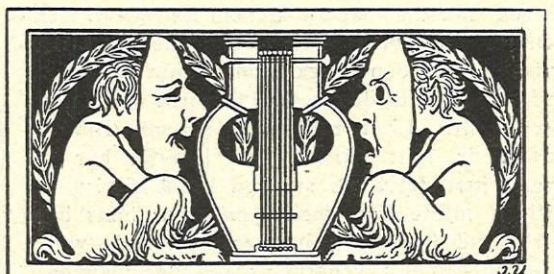

TEATER OCH MUSIK

KGL. TEATERN. Den svenskfödde, i Tyskland utbildade operasångaren hr Gustav Bergman uppträdde i fredags på vår operascen som Don José i "Carmen". Rollen utfördes dramatiskt med styrka och fördjupning och apparitionen lämnade intet öfrigt att önska i fråga om karaktär och spänstighet. Rösten föreföll däremot rätt torr, måhända beroende på en tillfällig indisposition. Hr B:s nästa uppträdande lär bli som Lohengrin, hvarom vi torde få uttala oss i ett följande nummer.

DRAMATISKA TEATERNS repris af den tyske författaren H. Fabers "Evig kärlek" väckte ingen starkare genklang hos publiken. Stycket är dock på sina ställen förträffligt skrifvet och inrymmer i skildringen af den unga violinspelerskan, som slites mellan valet att följa sin konstnärsdrift ell r låta sig fångas af en borgerlig äktenskapslycka i små och undangömda förhållanden, en rätt intresseväckande handling, äfven om tysk sentimentalitet här och hvar sätter obehagliga fläckar på väfnaden. Fröken A. Torsell samt hrr Hansson och Palme utförde de viktigaste rollerna och gjorde hvad göras kunde för att ställa pjäsen i fördelaktigaste belysning.

SVENSKA TEATERN hyllar nu på vårsidan ordspråket: Variatio delectat och har därför ersatt det seriösa skådespelet med en rätt banal tysk lustighet af Gustav Kadelburg, benämnd "Husarfeber". Och alldenstund stockholmarne äro predisponerade för "febrar" af diverse slag — vi behöfva endast hänvisa till de senaste månadernas "änke"-feber, "Norlander"-feber och sådant mer — torde äfven denna blodaffektion få ett långvarigt förlopp. Stycket har gjort stormande lycka i Kaiserns land. Undra på det förresten! Tänk alla dessa "urstiliga" militärer, som slå ihop klackarna så att sporrarne klirra, dansa boston med officerssvärmande backfischar och sluta med att gifta sig med döttrar till rika margarinfabrikörer och andra det tyska rikets penninggödda filistrar! Här gjorde pjäsen också en betydlig effekt med sina godtköpsroligheter i de tre första akterna och en sant komisk lustspelsscen i den fjärde, hvartill kom ett utförande, som i all sin konstnärliga förträfflighet lämnade intet öfrigt att önska, om ej det, att så mycken frisk scenisk talang hade bort komma en värdefullare produkt till godo.

E. H—n.

MISS ISADORA DUNCAN fann vid sitt föregående besök härstädes stockholmarne så förstående inför hennes poetiska danskonst, att hon nu gästar dem på nytt. Och hon mötte i lördags på Östermalmsteatern sin trogna publik, som hon åter beredde njutningen af den vackra Ifigeniacykeln. Stämningen var redan från början särdeles varm och steg under aftonens lopp till entusiasm, som framkallade bissering af ett par danser.

Till sist ropades på Donau-valsen, hennes stora bravurnummer. Men miss Duncan log endast sitt vackraste leende — ett löftets leende och försvann för den kvällen.

Från konsertsalen.

SÄSONGENS sista kammarmusiksoaré, hvarvid Aulinarne åter gingo i elden, upptog D-mollkvartett af Mozart som inledningsnummer, hvarefter följde ett verk ur den ungryska tonkonsten, pianokvintett D-moll af Paul Juar. Motsättningen mellan den måttfulle tyske klassikern och den moderne slaven, regerad af en brokig och het fantasi, var lika skarp som intressant. I den förstnämndes sirliga klanger lyste den arkadiska ängens grönska, sorlade friska bäckar och trippade styfkjortlade herdinnor i skära sidenskor och genombrutna silkesstrumpor, medan slaven upprullade världar af oro och lidelse, där skratt och gråt grepo i hvarandra och himlen var ömsom blodröd aftonsky, ömsom darrande månsilfver.

Konserten afslöts med sextett i G-dur af Brahms, en klangskön och stämningsfylld skapelse och en värdig final till Aulinarnes energiska och besjälade arbete denna säsong.

Dr G. Bratt hade häromaftonen anordnat en uppvisning med sina sångelever, hvilka nästan alla ståtade med vackert röstmaterial. De utförda sångprofven vittnade synnerligen fördelaktigt om dr B:s lärometod: en sträfvan att på den musikaliska känslans grund utveckla röstens alla resurser till högsta styrka och klangskönhet samt med omsorgsfullt bibehållande af röstens individualitet.

E—t.

Nu inkommet för sommaren

Färdigsydda Satin Underlif

att använda under tunna blusar.

Finnes i alla färger och storlekar.

Pris kr. 2: 50.

Uppgif mått! Till landsorten mot postförskott.

BUTTERICKS MÖNSTERAFFÄR,

A.-B. MARIUS HARTZ.

Drottninggatan 72, Stockholm. Riks 17 26.

Pomril

förnämsta och billigaste alkoholfria läskedryck förordas.

Rikstel. 102 85. Allm. 76 86.

KÖKSALMANACK

Redigerad af ELISABETH ÖSTMAN.

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN DEN 12—18 MAJ.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; ansjovisgratin; ägg; mjölk; kaffe eller té med tunnrån. Middag: Grönsoppa; gös à la Hamburg med champignonsås och potatis; stekta morkullor med morkullsbröd och salader; nougatkräm med vindrufvor.

MÅNDAG. Frukost. Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; sillpölsa; kaffe eller te. Middag: Benig kalfstek med potatis, lingon och pressgurka; soppa på aprikoser.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; bräckt skinka med förlorade ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Jordärtskockspuré med rostadt bröd; fricandeau på gädda med pressad potatis.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; pannstekt sill med potatis; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kokt brynt lammbringa med ris; rabarberkompott med vispad grädde.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hachis på får (rester från onsdag) med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärter med fläsk; gräddvåfflor med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; kokt färsk strömming med gräslökssås och potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Biffstek med potatis; blåbärssoppa med skorpor.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; biff af kalflefver med stekt potatis. Middag: Ärtpuré med stekt bröd; kokt fläskkorf med stufvade turska bönor.

RECEPT:

Gös à la Hamburg (f. 6 pers.). $1^1/_2$ kg. gös, $1^1/_2$ msk. salt, 1 tsk. ättika, 2 msk. skiradt smör (40 gr.), 1 äggula, 2 msk. rifven parmesanost, 2 msk. stötta skorpor.

Till stekning: 2 msk. smör (40 gr.), 1 kula kräftsmör, 2 dcl. tjock grädde.

Beredning: Fisken urtages, sköljes väl och torkas med en fiskhandduk. Skinnet afdrages och gösen fläkes längs efter, hvarefter ryggbenet jämte alla småben borttagas. Den ingnides med saltet och ättikan och får ligga en tim., torkas ånyo väl och bestrykes med det smälta smöret och äggulan sammanblandadt, samt beströs på båda sidor med osten och de stötta skorporna. En långpanna bestrykes med kallt smör, fisken ilägges och begjutes med det skirade kräftsmöret och grädden samt stekes hastigt i varm ugn omkr. $^1/_2$ tim. Under stekningen öfveröses den ofta med sin sås. Den uppläggas på varmt serveringsfat och såsen hälles öfver. Serveras med champinjonsås.

Stekta morkullor med morkullsbröd (f. 6 pers.). 4 morkullor, $1^1/_2$ hg. späck, 4 msk. smör (80 gr.), 3 tsk. salt.

Sås: Smöret, i hvilket fåglarna brynts, 2 msk. mjöl, 1 lit. buljong, 2 dcl. tjock grädde, 1 tsk. socker, 1 tsk. soja.

Morkullsbröd: Hjärtan, krås och lefver af fåglarna, 30 gr. späckfläsk, 1 msk. fint hackad persilja, 1 msk. smör (20 gr.), $^1/_2$ msk. rödt vin, 2 äggulor, salt, peppar, 1 sextonöres hvetebröd, 2 msk. smör (40 gr.).

Beredning: Fåglarna, som böra hafva hängt 3—4 dagar, plockas samma dag de skola anrättas. De svedas, ögonen uttages och hufvudet flås. De urtagas nätt, hjärta, lefrar och krås tillvaratagas, fåglarna sköljas hastigt, torkas väl in- och utvändigt med en kötthandduk och fötterna afhuggas. De uppsättas på det sättet att låren pressas tätt intill kroppen och hufvudet böjes bakut, hvarefter näbben stickes genom låret och kroppen samt ut genom det andra låret. Bröstet späckas eller ombindes med tunna späckskifvor. Smöret brynes i en stekgryta, fåglarna iläggas och brynas vackert på alla sidor, hvarefter de upptagas och saltas. Smöret i hvilket fåglarna brynts fräses med mjölet, buljongen och grädden tillsättes och såsen får ett godt uppkok. Fåglarna nedläggas i såsen och få sakta steka omkr. 30 min., under det att de ofta ösas öfver. De klyfvas och garneras med morkullsbröd, som beredes på följande sätt: njärta, krås och lefver, sköljes väl och hackas fint tillsammans med späcket och persiljan samt brynas hastigt i smöret och tillsättes med vinet, äggulorna och kryddorna. Hvetebrödet skäres i skifvor, kanterna afskäras och skifvorna stekas i smör. Färsen utbredes på brödskifvorna samt insättes i het ugn, så att färsen hastigt gräddas. Såsen silas och skummas, spädes med grädde eller buljong, om så behöfves, och 1 tsk. kallt smör iröres.

Den förståndiga husmodern bakar sjelf hvetebrödet och använder aldrig annat jäsningsmedel än Lagermans Bakpulver "Tomten".

Nougatkräm med vindrufvor (f. 6 pers.).

Nougat: 40 gr. sötmandel, 125 gr. strösocker.

Kräm: 3 äggulor, 40 gr. socker, 3 dcl. tunn grädde, 1 knifsudd vanilin eller 10 vaniljdroppar, 6 blad gelatin, 2 msk. varmt vatten, 3 dcl. tjock grädde.

Till garnering: Nougat, 1 hg. vindrufvor.

Beredning: Mandeln skållas och hackas fint. Socket lägges i en något varm tackjärnspanna och röres med träslef öfver elden, tills det är smält. Då tillsättes mandeln genast och massan får ett uppkok samt upphälles på en väl smord plåt. Så fort nougaten är afsvalnad, skäres den i jämna rutor med en hackknif, smord med smör och lossas från plåten. Hälften af nougaten krossas i stenmortel, den andra hälften sparas till garnering.

Till krämen röras äggulorna och socket $^1/_4$ tim., den tunna kokas upp med vanilinet och slås under stark vispning till de rörda äggulorna och socket, hvarefter krämen får sjuda öfver elden under fortsatt vispning. Pannan aflyftes och vispningen fortsättes tills krämen är kall, då det sköljda och i det varma vattnet upplösta gelatinet tillsättes. Sist nedröres försiktigt den till hårdt skum slagna grädden och den krossade nougaten. Krämen hälles i vattensköljd och sockerbeströdd form samt ställes på kallt ställe att stelna omkr. 3 tim. Då krämen skall stjälpas upp, hålles formen omkr. $^1/_2$ min. i varmt vatten. Den garneras med nougaten, vindrufvor och om så önskas med makroner.

Soppa på aprikoser (f. 6 pers.). $2^1/_2$ hg. torkade aprikoser, $2^1/_2$ lit. vatten, skal och saft af $^1/_2$ citron, 1 kkp. krossocker, 2 msk. potatismjöl.

Beredning: Aprikoserna sköljas väl och läggas i vattnet ett par timmar. Påsättes i samma vatten jämte krossocket och får koka tills aprikoserna äro mjuka, men ej falla sönder, hvarefter soppan afredes med potatismjölet utrördt i litet vatten och får ett godt uppkok. Afsmakas med saft och skal af citron.

Fricandeau på gädda (f. 6 pers.). $1^1/_2$ kg. gädda, $1^1/_2$ msk. salt, 1 tsk. ättika, 2 hg. späckfläsk, 2 hg. benfritt kalfkött, 3 dcl. buljong, 1 dcl. franskt vin, 6 persiljestjälkar, $^1/_2$ tsk. hvitpeppar, brynt socker, ($^1/_2$ msk. strösocker, 1 msk. vatten.

Sås: 1 msk. smör (20 gr.), $1^1/_2$ msk. mjöl, fiskspadet.

Beredning: Gäddan urtages, sköljes väl och torkas med en fiskhandduk. Skinnet afdrages med fjällen på och fisken ingnides med 1 msk. af saltet och ättikan. Ett hg. af späcket skäres i fina strimlor, hvilka vändas i resten af saltet och därmed späckas gäddan i täta, jämna rader. Kalfkött och resten af späcket skäras i skifvor och läggas på botten af en fiskkittel, gäddan nedlägges därpå och buljongen jämte vin, kryddor och det brynta socket tillsättas. Fisken får därefter koka på sakta eld omkr. 20 min., hvarefter den uppläggas på varmt serveringsfat och garneras med persilja samt små kokta potatisar.

Till såsen fräsas smör och mjöl, fiskspadet tillsättes litet i sänder och såsen får koka 10 min. hvarefter den afsmakas och serveras i särskild såsskål.

Rabarberkompott (f. 6 pers.). Till sockerlagen: 250 gr. toppsocker, $1^1/_2$ dcl. vatten, $^1/_2$ kg. skuren rabarber, ($^1/_4$ gr. vanilin).

Beredning: Af sockret och vattnet kokas en klar lag. Rabarberstjälkar af mellanstorlek äro bäst. Den yttersta hinnan afdrages och stjälkarna skäras i 3 cm. långa bitar, som vägas. De sköljas hastigt, få väl afrinna, nedläggas i sockerlagen och få koka mjuka, hvarefter de upptagas med hålslef och läggas i kompottskålen. Lagen kokas därefter, tills den blir simmig och hälles öfver rabarbern. Om så önskas tillsättes litet vanilin. Den serveras kall med vispad grädde.

Gräddvåfflor (f. 6 pers.). 5 dcl. hvetemjöl ($2^1/_2$ hg.), 6 msk. kallt vatten, 8 dcl. tjock, söt eller sur grädde, 1 dcl. smält smör (1 hg.).

Till våffeljärnet: 2 msk. smör (40 gr.).

Joko! Hvad skall jag använda till min stortvätt?

Chromol-Såpan tillverkas endast vid A. P. Sjöbergs Fabriker :: MALMÖ

Beredning: Mjölet siktas i ett fat och vattnet samt 3 dcl. af grädden tillsättes litet i sänder under rörning. Sist nedröres varsamt resten af grädden slagen till hårdt skum, samt det skirade smöret. Våffeljärnet upphettas långsamt, gnides väl med hvitt papper och penslas med smöret, som smältes i vattenbad. Järnet smörjes endast till de första våfflorna. Våfflorna afputsas kring kanterna, uppläggas på glasskål och serveras som efterrätt eller till kaffe och te.

Blåbärssoppa (f. 6 pers.). $1^1/_2$ lit. färska eller 6 dcl. inlagda blåbär, $1^1/_2$ lit. vatten, $1^1/_2$ kkp. krossocker, 2 msk. potatismjöl.

Beredning: Användas färska blåbär, rensas de och sköljas. Vattnet kokas upp, bären iläggas och få koka, tills de äro mjuka. Bären frånsilas och socket tillsättes i soppan, som därefter får ett uppkok och afredes med potatismjölet utrördt i litet kallt vatten. Soppan får ett godt uppkok och upphälles att kallna.

Stufvade turska bönor (f. 6 pers.). 1 lit. salta turska bönor, vatten.

Stufning: 3 msk. smör (60 gr.), 3 msk. mjöl, 6 dcl. god mjölk, 1 äggula, $^1/_2$ msk. socker.

Beredning: Bönorna sköljas väl i kallt vatten och få ligga i vatten omkr. 4. tim. De påsättas därefter i kallt vatten och få koka en stund, hvarefter vattnet frånsilas och nytt kallt vatten påhälles. Vattnet bytes ännu en gång om bönorna äro för salta, hvarefter de få koka, tills de äro mjuka, då spadet frånsilas.

Smör och mjöl sammanfräsas, mjölken påspädes litet i sänder och afredningen får koka 10 min. Äggulan tillsättes och såsen får sjuda, hvarefter bönorna iläggas och stufningen afsmakas. Stufningen serveras till kokt fläsk- eller köttkorf samt till köttbullar.

ANNONSER skola vara inlämnade till Expeditionen senast fredag för att kunna införas i följande veckas nummer.

LEDIGA PLATSER

Kostnadsfritt. Om Ni genom *undervisning pr korrespondens* ämnar lära Er bokför., räka., skrifn., svensk o. utländsk handelskorrespondens m. m., torde vårt nya *64 sidiga* rikt illustr *prospekt* vara af stort intresse för Er. Begär det! Det erhålles *gratis.*

Malmö Språk- & Handelsinstitut Dir. *H. S. Hermod*, Söderg. 19 D, Malmö.

Vid statens samskola i Åmål

önskas för nästa läsår en e. o. lärarinna i tyska, modersmålet och franska. Lön för kompetent person 1,400 kr. Ansökningar, ställda till Kungl. öfverstyrelsen för rikets allm. läroverk, inlämnas före den 15 maj till Rektorsämbetet i Åmål.

Vid Hjo Samskola,

som f. n. är 5-klassig men fr. o. m. nästa läsår kommer att utvidgas med en 6:e klass, finnas till hösten lediga en plats såsom första lärarinna (lön 1,400 kr.) och en annan plats såsom lärarinna (lön 1,200 kr.). Skolans kurser sammanfalla med kurserna vid statens realskolor. Tillsammans böra de båda sökta lärarinnorna bestrida först och främst undervisningen å högsta stadiet i matematik, naturlära och (hälst) geografi; vidare undervisningen i alla klasser i kristendom och teckning. Dessutom till någon del undervisningen äfven i andra ämnen. Åtminstone första lärarinnan bör ha aflagt fil. kand.-examen, genomgått högre lärarinneseminariet eller äga därmed jämförlig kompetens. Ansökningar ställda till Styrelsen för Hjo Samskola, torde före den 15 maj vara insända till Rektor Oskar Tidström, Hjo.

HUSHÅLLSFRÖKEN, kunnig i enklare matlagning och bakning och villig deltaga i andra inomhus förekommande göromål, erhåller förmånlig plats i landthushåll den 1 instundande juni. Svar till »S. H.», Iduns exp.

TILL följd af sjukdom finnes plats nu genast för en hushållerska på Vartofta herregård, Vartofta.

Som hjälp och sällskap

till en nervpatient önskas en bättre flicka van vid sjukvård. Den som har vana vid hushållsgöromål har företräde. Svar med rek. och uppgift på lön torde insändas till »Vänlig», Iduns exp.

EN kokerska och en husjungfru båda stadgade, dugliga och pålitliga, försedda med goda rekomm., få plats nu genast, om betyg och hälst äfven fotografi insändas till fru ingeniör Schreither, Stora Strands Koppargrufvor pr Ånimskog.

Undersköterskeplatsen

vid Järfsö sjukhus för spetälske blifver ledig den 15 nästk. juni. Lön 200 kr. pr år, fritt vivre med två ålderstillägg å 50 kr. efter 5 och 10 år. Ansökningar sändas till provinsiallläkaren D:r H. Åkerberg, adr. Järfsö.

EN glad och treflig flicka, kunnig i matlagning och ett hems skötande; godt sätt med barn fordras, får plats i god familj i Stockholm, att tillsammans med frun och en andra flicka omväxlande sköta hvar sin afdelning inom hemmet. Anses som medlem af familjen. Vistelse i skärgården under sommaren. Benäget svar, hälst jämte fotografi, hvilket omgående återsändes, till »Z. 1907» under adress: S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm.

FÖR 2 personers hushåll, där inga gröfre arbeten förekomma, sökes en i matlagning van ensamjungfru eller en bättre flicka, som vill åtaga sig alla ensamjungfrusysslor, mot att behandlas som familjemedlem med bra lön. Svar med lönepret. och ref. till »M. W.», Borås p. r.

I ETT ÄLDRE och i alla afseenden godt hem i Stockholm önskas ett bildadt ungt fruntimmer af god familj, kunnigt i sjukvård och ägande ett gladt och jämnt lynne, för att såsom sällskap och hjälp åt husmodern bidraga till trefnaden i hemmet. Svar, hälst med fotografi jämte ref. till »Hemtrefnad», adress Iduns exp.

Operationssköterskeplatsen

vid Gotlands läns lasarett blifver den 1 nästkommande juli ledig. Lön 500 kr. jämte allt fritt och en månads årlig semester. Ansökan med betygsafskrifter och åldersuppgift insändes före innevarande maj månads utgång till lasarettsläkaren, Visby.

Plats såsom kassörska

finnes ledig på ett större kontor i en af mellersta Norrlands städer; sökande bör förut innehaft liknande plats samt äga fullständig kännedom i bokföring. Svar med uppgift på lönepret. torde insändas till »Mellersta Norrland» under adr. S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

Vid Elementarläroverket för flickor i Borås

finnes en lärarinneplats ledig att tillträda den 1 nästk. september med undervisningsskyldighet i naturkunnighet, tyska och historia. Ansökningshandlingar med tillhörande kompetensbetyg torde före utgången af maj månad insändas till skolstyrelsen under adr. Borås. Erforderliga upplysningar erhållas af läroverkets föreståndarinna, fröken Signe Cederqvist.

Borås den 1 maj 1907.

Å skolstyrelsens vägnar:
August Charlès.

EN bättre flicka, omkr. 40 år, enkel, ordentlig, van vid landet, kunnig i enkel matlagning och bakning, önskas till liten prästfamilj i Sörmland i början af maj. Svar med fotografi och löneanspråk till »Husmoder», postkontoret, Vasagatan, Göteborg.

FÖR utexam. småskollärarinna med någon elementarbildning finnes till hösten plats vid Mjölby Privatskola. Lön 700 kr. och bidrag till pensionsafgift. Svar jämte betyg insändas till Föreståndarinnan för Mjölby Privatskola.

HOS professorsfamilj i Djursholm finnes plats för anspråkslös bildad eller obildad flicka, kunnig i sömnad och vanliga husjungfrusysslor. Lön 20 kr. i mån. Tillträdes den 20 maj. Vänligt, godt hem. Närmare meddelar fru G. Hammarskiöld, Sturegatan 22.

Goss-kavajer (fodr.) af 1:ma helylle marinblå kamgarns-cheviot . . . . . .

passande	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13 år
till pris kr.	11.75	12 50	13 25	14 —	14 75	15.50	16.25	17.—	17 75	18 50	19 25	20.—

Flick-kavaj-koftor af 1:ma helylle marinblå kamgarns-cheviot

passande	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13 år
till pris kr.	9.50	10.25	11.—	11 75	12.50	13.25	14 —	14.75	15.75	16.75	17.75	18 75

Skol-goss-dräkter af stark, marinblå kamgarns-cheviot (med fodrade benkläder)

passande	5	6	7	8	9	10	11	12	13 år
till pris kr	7.75	8 25	8.75	9.25	9 75	10 25	10.75	11 25	11.75

M. BENDIX ETABL: 1869 STOCKHOLM — WARU-MÄRKE M. B.

Vid rekvisition behöfver endast uppgifvas barnets ålder.

M. BENDIX, Stockholm,
16 Regeringsgatan. Sturegatan 5. Drottninggatan 90.

Order till landsorten expedieras endast mot efterkraf.

Plagg, som i storlek eller i öfrigt ej utfaller till belåtenhet, får utbytas.

Hushållerske-platsen

vid Hernösands lasarett kungöres härmed till ansökan ledig; ägande de, som önska att vid tjänstens tillsättande komma ifråga att hälst före den 14 instundande maj månad till Lasarettsdirektionen i Hernösand inkomma med skriftliga ansökningar åtföljda af läkarebetyg och andra handlingar, hvarå sökandena vilja sig åberopa; och tillkännagifves tillika, dels att intet afseende kommer att fästas å sökande med högre ålder än 40 år, dels att ifrågavarande tjänst skall tillträdas i början af instundande sommar å tid, som kommer att af Lasarettsdirektionen framdeles närmare bestämmas, ock dels att årliga lönen för tjänsten utgör 500 kr. jämte bostad om ett rum samt kost och tvätt.

Närmare upplysningar lämnas skriftligen och muntligen af lasarettssysslomannen.

Hernösand i april 1907.

Lasarettsdirektionen.

En lärarinnetjänst

vid uppfostringsanstalten för sinnesslöa barn å Stretered i närheten af Göteborg kungöres härmed på grund af anstaltens utvidgning ledig att tillträda den 1 nästk. sept. Ansökan, åtföljd af prästbetyg samt de intyg i öfrigt (minst afgångsbetyg från småskolelärarinneseminarium), hvarmed sökanden vill styrka sin kompetens för befattningen, insändes till anst. föreståndare und. adr. Kållered före 3 nästk. juni. 3 mån. ömsesidig uppsägning. Lön pr år i ett för allt 800 kronor.

Göteborg i april 1907.
STYRELSEN.

Vid Sölvesborgs femklassiga Samskola

komma att för instundande läsår anställas dels en manlig föreståndare, lön 2,500 kr. jämte fri bostad af tre rum, jungfrukammare och kök med undervisningsskyldighet hufvudsakligen i språk i öfre klasserna, dels ock en lärarinna lön 1,200 kr., med undervisningsskyldighet hufvudsakligen i matematik och naturlära jämväl i öfre klasserna. Statsskolornas undervisningsplan skall lända till efterrättelse. Fullt kompetente sökande äga att före den 15 juni 1907 insända sina af läkarebetyg och öfriga erforderliga handlingar åtföljda, till skolans styrelse ställda ansökningar till ordföranden, Borgmästaren Ph. Humbla.

Föreningen Vaksamhets byrå

Stockholm Tunnelgatan 25. **Göteborg** Sten Sturegatan 10.

meddelar kostnadsfritt råd åt unga kvinnor, som resa till utlandet, och anskaffar tillförlitliga upplysningar om därstädes erbjudna platser.

Obs.! Ej platsanskaffning.

Skrif upp adressen!

PLATSSÖKANDE

FOLKSKOLELÄRARINNA (elementarbildad) önskar öfver sommaren kondition mot fritt vivre. Svar »Prästdotter», Iduns exp.

EN frisk och stark 17-årig flicka, kunnig i handarbeten samt med god handstil, önskar plats från 1 juni i aktningsvärd familj att mot fritt vivre gå frun tillhanda. Svar till »1 juni» poste restante, Sköfde.

Bildad 23 års dam

af god familj, med fördelaktigt yttre samt frisk och gladlynt, önskar plats som sällskap och nytta hos äldre dam. Svar märkt »Hurtig» p. r. Malmö.

HANDARBETSLÄRARINNA önskar pl. till sommaren eller hösten i skola eller hem. Fina betyg från Hulda Lundins slöjdkurs och vikariat. Svar till »Anna 1907», Iduns exp., Stockholm.

KVINNLIG sjukgymnast önskar till sommaren anställning å badort eller i familj. Svar märkt »Med. stud.», Iduns exp.

VÄRDINNEPLATS sökes af en 30 års bättre flicka, kompetent och villig att med omsorg sköta ett mindre hem, där annan husmor saknas. Svar till »Sigrid» adr. kommendörkapten Brusewitz, Sjötorp.

UNG bättre flicka önskar med det snaraste plats som hjälp och sällskap åt äldre dam eller i mindre familj. Svar till »Landsflicka 20 år», Iduns exp.

UNG dam, 27 år, önskar nu eller till hösten förestå ett hem för äldre herre eller änkeman, där barn finnes. Svar till »E. G.», Iduns exp.

SJUKSKÖTERSKA som genomgått ettårig praktisk och teoretisk kurs vid länslasarett önskar anställning nu genast. Svar till »Sjuksköterska», Köping p. r.

ENGELSK dam önskar plats på landet. Goda ref. Svar till »Beta», Iduns exp.

En skicklig brodös

önskar plats. Muntl. o. skriftl. rek. Svar märkt »Brodös», Lidmans Annonskontor, Falun.

Plats i affär

eller som hjälp och sällskap åt ensam fru, hälst i Småland, önskas af ung flicka. Svar till »K.», Limhamn p. r.

PÅ landet önskar ung, bildad flicka plats mot fritt vivre. Önskar deltaga i hushållet samt hjälpa till med skrifgöromål. Svar till »Familjemedlem A. J.», Iduns exp.

BÄTTRE flicka från västkusten, sparsam och ordningsfull, söker plats att förestå ungkarls eller änklings hem. Svar till »Lotten», Nordiska Annonsbyrån, Göteborg.

UNG, bildad flicka önskar plats under sommarmånaderna att undervisa i skolämnen, musik samt något tyska och engelska. Är äfven villig att deltaga i hushållet. Svar till »Ung gottländska», Iduns exp.

PLATS att förestå barnkrubba eller barnavård önskas af bildad, medelålders dam, allvarlig, barnkär, och utbildad för kallet i utlandet. Goda betyg och ref. Svar till »Barnavän», Malmö p. r.

SJUKSKÖTERSKA önskar plats till badort under sommaren. Fullt van att assistera vid läkaremottagningar. Utmärkta betyg och rek. finnes. Svar till »Sjuksköterska», Vesterås p. r.

UNG, anspråkslös flicka, van vid arbete, önskar mot fritt vivre plats i bättre familj, där tillfälle gifves att deltaga i matlagning och öfriga husliga sysslor. Svar till »Familjemedlem» Hjo p. r.

SVENSKA KURORTFÖRENINGEN.

Bie Vattenkuranstalt. Kneippbad. Skogsluft. Enkel och sträng lefnadsordning. Läkare: *Astley Levin*, Sthlm.

Borgholm Bad- och rekreationsort med sydländskt öklimat. Utmärkta hafsbad. Tidsenlig utrustning. Billiga kommunikationer. Läkare: *Joh. A. Andersson*, Sthlm.

Dalarö Hafsbad. Välk. kur- o. rekreationsort. Naturskönaste läge; hälsosamt klimat. Gyttje-. tallbarrs-, kolsyrebad etc Kallvattenkur, sjukgymnastik, elektricitet, hypnot. beh. Läkare: *A. Hiller*, Sthlm.

Fiskebäckskil Hafskuranstalt vid Vestkusten. Ren, dammfri hafsluft, alla sorters bad. Läkare: *I. Söderholm*, Fiskebäckskil.

Grennaforssa Brunn o. bad å småländska höglandet, vid stambanan. Idyllisk natur, barrskog, sjö. Bostäder i brunnsparken. Berömd järnkälla. Adr.: *Moheda*. Läkare: *A. Hygerth*, Sthlm.

Helsjön Gyttjebad o. kuranstalt. Alla brukl badformer, spec. gyttjemassagebad. 1:a kl. restauration. Naturskön barrskogstrakt: Ren o. hög luft. Postadr.: *Horred*. Läkare: *Carl Ekbom*, Göteborg.

Hjo Badanstalt. Öppen juni—aug. Sundaste läge i den förtjusande Guldkroken vid Vettern. Läkare: Prof. *V. Hultkrantz*, Uppsala; för gymn. o. massage: Dr *C. Törngren*, Sthlm

Kneippbaden Sommar- och vinterkurort. Alla kalla och varma badformer. Kneippsk kallvattenkur. Luft- o. solbad. Läkare: *Johan O. A. Bergqvist*, Kneippbaden.

Lannaskede Hälsobrunn och badanstalt. Härligt läge i skogrik trakt i Småland. Järnkälla. Alla brukliga badformer. Kneippbad. Läkare: *O. Sundell*, Hvetlanda.

Ljungskile Förträfflig rekreationsort, med väl serverade bad och tillfälle till noggrann hälsovård. Öppen början af juni—början af sept. Läkare: *Nath. Dahlberg*. Prosp. fr. Kamrerarekontoret.

Loka, vid Bergslagernas järnväg. Säsong 6 juni—6 aug. Naturskönt läge i högtliggande skogstrakt. Berömda gyttjebad jämte alla vanliga badformer. Läkare: Lifmedikus *I. Hedenius*, Sthlm.

Lundsbrunn Hälsobrunn och badanstalt. Högt och torrt läge i naturskön trakt nära Kinnekulle Vidsträckta parker. Berömd järnkälla. Billigt. Läkare: *E. Pontén*, Göteborg.

Lyckorna Hafsbad- och klimatisk kurort i härlig natur å vestkusten, kransad af yppiga, skogsklädda höjder. Läkare: *D. Andersson*, Töcksfors.

Lysekil Klimatisk kur- och rekreationsort. Utmärkta gyttje-, kreuznacher-, half- och hafsbad, sjukgymnastik, massage. Tidsenliga anläggningar, billiga priser. Läkare: Professor *A. Wide*, Sthlm.

Malen, Båstad. Fullständ. kur- och badort. Hafsbad. Vidsträckt barrskog Gymnastik, brunnsdrickning, dietisk behandling. Läkare: *Carl Sebardt*, Sthlm.

Marstrand (»Nordens Madeira».) Hafskuranstalt med utmärkta bad, spec. gyttjebad, goda kommunikationer, billiga lefnadsomkostnader. Läkare: *J. Bauman*, Marstrand.

Medevi Skogssanatorium. Berömda järnkällor med radioaktiv utstrålning. Utmärkta gyttje- o. halfbad. Sol- o. luftbad Kalla bad i Vettern. Terrängkurer. Dietiskt bord. Läkare: *G. A. Alvin*, Sthlm.

Mörsils Sanatorium f. bröstsjuka, Jämtland. Öppet året om. Ren stärk. fjälluft. Lätta komm. Första klass bord. Tidsenl. badhus. Elektr. belysning. Läkare: *T. Horney*, Mörsil.

Mösseberg Vattenkur. och sanatorium, 1,100 fot ö. h. Nauheimerbad med flyt. kolsyra, elektr ljusbad. Säsong: 28 maj —medio af sept. Postadr.: *Falköping –Ranten*. Läkare: *Fr. Odenius*, Sthlm.

Nybro Brunn- o. badanstalt. Alla brukliga badformer. Starka järnkällor. Hälsosamt klimat. Härlig barrskog. Goda kommunikationer (29 km från Kalmar). Billigt. Läkare: Doc. *O. af Klercker*, Lund.

Porla Brunn Berömda, kraftiga järnvatten. Fullst. badanstalt. I termin: 1 juni—1 juli; II termin: 5 juli—2 aug. Postadr.: Porla. Läkare: Lifmedikus *E. O. Lidin*, Sthlm.

Ragunda Vattenkuranstalt och hälsokälla i östra Jämtland. Vackert läge vid den härliga Hammarsforsen, mildt klimat. Postadr.: *Hammarstrand*. Läkare: *Robert Dahl*, Sthlm.

Ramlösa 200:e säsong. Järnkälla & Neuenahrliknande alk. källa; kall, Nauheimer-, varmvattenkur; gymnastik. Speciel diet för socker-, gikt-, njursjuka & korpulens. Läkare: *E. Landergren*, Sthlm.

Rindöbaden. Naturskönt läge. Rekreationsort Öppnas 15 maj. Alla sorters moderna bad. Läkare: Dr *L. Forsmark*. Beställn. å rum emottagas å R. T. 6962 o. A. T. 215 11. Efter 15 maj R. T. Rindö, Allm. Rindö 25.

Ronneby Brunn. Starkaste järnkällor, massage-, ljus-, hafsbad m. m. Kallvattenkur, diet. beh. af sockersjuka, gikt, fettsot. Läkare: *J. Sjöqvist*, Sthlm. Ensk praktisera prof. Lindfors, Petrén, Elfstrand.

Ryd Sanatorium och kneippkuranstalt. Naturskönt läge Barrskog och insjöar. Lugnt och stilla. Läkare: *H. V. Kindblom*, Ryd.

Saltsjöbaden ½ tim. fr. Stockholm. Öppet hela året. Fullständigt & modernt; egen pensionatsafdeln.; diet. beh. af sockersjuka o. dyl. Allt under samma tak. Läkare: *Emil Zander*.

Skagersbrunn Vattenkur o. hälsokälla i ö. Värmland vid sjön Skagern. 19 km. fr *Svartå* Härlig barrskog på Moohöjden Vanl. badformer. Solsandbad. Läkare: *Henrik Berg*, Sthlm.

Storlien Högfjellssanatorium och turisthotell i Jämtland. Härligt läge 2,000 fot öfver hafvet. *Ej* lungsotspatienter. Läkare: *John Peyron*, Sthlm.

Strömstad Hafskuranstalt. Skyddadt läge. Mildt hafsklimat. Berömda gyttjebad. Järnkälla. Säsong 1 juni—15 sept. Läkare: *A. Berghel*, Sthlm.

Särö Hafsbad och kurort. Rik vegetation, vidsträckta och härliga promenader med utsiktsplatåer. Öppet året om. Tågförbindelse med Göteborg 18 ggr dagligen. Läkare: *L. Wolff*, Göteborg.

Sätra Brunn. 1¼ mil från Sala. Stillhet, enkelhet. Barrskog. Gyttjebad, gymnastik, massage; särskild matordning för magsjuka. Öppet 11 juni—10 aug. Läkare: *R. Friberger*, Uppsala.

Söderköping Brunn och bad. Fullständig brunns- & badkur. Sjukgymnastik och massage. Enkelt lefnadssätt. Tidsenliga bostäder. Läkare: *Sven Wallgren*, Sthlm.

Södertelje Nytt badhus o societetshus. Spec. *Tvålmassagebad*. Hafsbad Sol- och luftbad. Läkare: *A. Afzelius*, Sthlm För massage och gymnastik: dr *N. Wennström*, Sthlm.

Tranås Vattenkuranstalt, öppen året om. Alla varma och kalla bad. Fullständig Kneippbehandling. Mild och ren luft. Naturskönt läge. vidsträckt barrskog. Billiga priser. Läkare: *H. Tham*, Tranås.

Trosa Bad- o. sommarvistelseort. Naturskönt läge. Ren och stärkande luft. Utmärkta varm- och saltsjöbad Nytt varmbadhus. Läkare: *G Kjellman*, Trosa.

Ulricehamn Sanatorium och vattenkuranstalt Öppet året om. Vidsträckt skogsområde. Mer än 300 meter öfver hafvet. Läkare: *M. Matell*, Göteborg.

Varberg Hafsbad och gyttjebadanstalt. Bästa hafsbad, spec. gyttjebad. Billiga afgifter och lefnadsomkostnader. Läkare: Lifmedikus *Emil Jacobson*, Sthlm.

Visby Vattenkuranstalt och klimatisk kurort. Mildt klimat långt ut på hösten. »Ruinernas och rosornas stad». *Nytt:* En lufthyddo-koloni nära Högklint. Läkare: *Karl Kallenberg*, Sthlm.

Wärmlands Eda Vattenkuranstalt o. järnkälla. Säsong 10 juni—30 augusti. Naturskönt och sundt läge, milsvida skogar Elektricitet, bad, massage. Läkare: *G. Grill*, Avesta.

Ytterån Brunns- o. badanstalt i Jämtland med härligas e läge (1,000 fot ö. h.) vid Storsjön. Utmärkt järnkälla Ny regime. Bad- och boningshus restaurerade. Läkare: *Am. Nilsson*, Sthlm.

Öregrund Hafsbadanstalt. Härligt, friskt läge. Goda och billiga lefnadsförhållanden. Lifliga ångbåtskommunikationer Gyttje- & Nauheimerbad. Läkare: *Hj. Wallén*, Öregrund.

Östhammar Hafsbadanstalt. Skyddadt läge vid vik af Ålands haf. Berömda gyttje- o. tvålmassagebad för reumatism, Härlig hafs- o. skogsluft. Läkare: *F. Scherstén*, Östhammar.

Medicinska förfrågningar besvaras af resp. läkare och för **närmare upplysningar** hänvisas till den af Sv. Kurortföreningen utgifna publikationen »Svenska Bad- och Kurorter» (tillgänglig i bokhandeln) och till de olika kurorternas prospekt, som erhållas genom kamrerkontoren samt Svensk Bad- och Turisttidning och Svenska Turistföreningen, Stockholm.

NÜRNBERGS PILSNERDRICKA

Allm. 30 48. **Riks. 7 94.**